

СЛОВО

Без мови немає нації!

Протівіти

ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ ТИЖНЕВИК

8 (489), 26 лютого — 4 березня 2009

Вітаємо Тетяну Негрій з ювілеєм!

Фото Олеся Дмитренка

Заслужена артистка України Тетяна Негрій та заслужений працівник культури Дмитро Ломачук упевнені, що з пісню та жартами легше йти життєвою дорогою

Початку 2009 року редакція отримала 200 читацьких листів. Сьогоднішнє число тижневика — це Ваше читацьке віче, дорогі друзі! Будьмо разом!

КУЛЬТУРА БЕЗ
ПРОВІНЦІЇ: КІРОВОГРАД

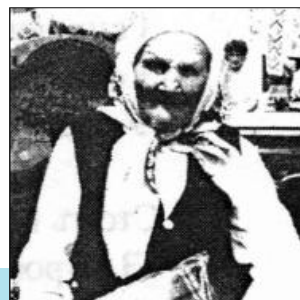
4

СЛІДАМИ НАШИХ
ВИСТУПІВ

6-7

ПІСНІ КСЕНІЇ ІСКРУК

15

ЖИТТЯ ДУХОВНОГО ОСНОВА

Ніна ГНАТЮК

Ще зі шкільних років пам'ятаю рядки Максима Рильського:

Як гул століть, як шум віків,
Як бурі подих — рідна мова,
Весняних пахощі листків,
Сурма походу світанкова,
Неволі стогін, волі спів,
Життя духовного основа.

А й справді, рідну українську мову, а вона є державною в Україні, без перебільшення можна назвати духовною основою усього нашого життя. Кожен має право на свою рідну мову, але державну маємо вивчати, досконало знати, послуговуватися нею у всіх сферах суспільства. І той, хто нехтує цим, не лише порушує Конституцію України, а й свідомо обкрадає себе. Адже, спілкуючись суржиком, багато людей навіть не задумуються над тим, що так примітивізують своє життя, адже багатство духу передбачає і багатство слова, вміння усе розмаїття почуттів, думок, настроїв точно і повнокровно передати лексичними засобами. А прислухайтеся до мови нашої вулиці, проаналізуйте, як спілкуються з мобільних телефонів, про що і як розмовляють у метро.

Про жодну культуру мови говорити тут не доводиться. Висновок один — і сім'я, і дитячі садки, і школи та вищі навчальні заклади, на жаль, повністю не виконують одне з основних своїх завдань — допомогти людині отримати надійну духовну основу, прищепити їй повагу і любов до української мови в Україні, зробити все, аби люди не силкувалися, за словами А. Луначарського, "замінити свою чудову мову каліченим, недовомним, напівмосковським наріччям".

Що маємо зробити, аби перетворити на свідомі будівничі незалежної України "малих отих рабів німих і, за Т. Шевченком,

"на сторожі коло їх" поставити рідне слово? Саме про ці та інші проблеми говорили учасники "круглого столу", проведеного ВУТ "Просвіта" з нагоди Міжнародного дня рідної мови та 20-річчя створення Товариства української мови.

Відкриваючи поважне зібрання вчених, письменників, громадських діячів, народний депутат України, голова ВУТ "Просвіта" ім. Т. Шевченка Павло Мовчан підкреслив, що мова — це не лише Божий дар для кожного з нас. Одне з призначень людини на землі — берегти і розумно послуговуватися цим космічним даром.

Павло Мовчан, роздумуючи про високе призначення мови, зазначив, що вже чотири роки наша "рідна бюрократія" у Верховній Раді не хоче ухвалювати Закону про українську мову. Чому Російська Федерація приймає Закон про мову й асигнує на його впровадження 4,5 мільярда рублів, насамперед підтримуючи російську мову за межами своєї держави, особливо в Україні? Бо там знають: де російська мова, там і російський дух, простір.

Правозахисник Юрій Бадзьо сказав, що "українська революція засьорбнулася, бо вона не вирішила проблеми мовної". І справді, без повсякденної підтримки української мови, культури, книговидавання, без створення високоякісного українського інформаційного простору дуже важко говорити про незалежність України, її авторитет.

І від державної політики, і від зусиль кожної людини залежить доля української мови. Якщо вона вистояла впродовж багатьох століть, наш найголовніший обов'язок — забезпечити майбутню рідної мови. Право бути українцем в Україні вкрай потрібно твердо і послідовно відстоювати щодня. І це роблять такі добродії, як письменник і науковець Олексій Неживий з Луганська. За багаторічну

подвижницьку працю в ім'я утвердження державності української мови, активну громадську діяльність просвітителя відзначено Всеукраїнською премією ім. Бориса Грінченка. Павло Мовчан вручив Олексієві Неживому диплом лауреата і нагрудну медаль, побажав йому нових вагомих здобутків у творчості, на просвітянській і науковій ниві, а також примноження числа свідомих носіїв національної ідеї, мови на Луганщині.

Заступник голови ВУТ "Просвіта", професор Київського національного університету ім. Т. Шевченка, відомий мовознавець Олександр Пономарів згадав той піднесено-патріотичний час, коли створювалося Товариство української мови ім. Т. Шевченка, відроджувалася "Просвіта". Скільки тоді було сказано високих слів про красу і велич української мови, її багатство, милозвучність!

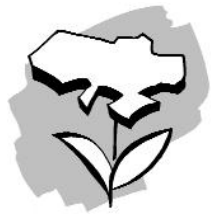
Правду кажучи, в останні роки багато втрачено — нема графі "національність" у паспортах, ніхто не слідкує, щоб у документах значилися справжні українські імена і прізвища, а не покручі — "Ракоєд", "Півовар", "Стадніченко". У Верховній Раді депутати порушують 10 статтю Конституції, послуговуючись мовою сусідньої держави, а нерідко виголошують нею антиукраїнські гасла, але ніхто з них за це не несе відповідальності.

За часів Л. Кучми у Донецьку закрили українську школу № 36. Просвітня досі судяться, вимагаючи відновлення її статусу.

Олександр Пономарів закликав просвітян, усіх свідомих українців, патріотів діяти рішучіше, домагатися дотримання чинного законодавства в Україні. Хіба не обурає нас, коли діти найвищих державних посадовців не розмовляють українською мовою, навіть дають інтерв'ю мовою колишньої імперії?

Закінчення на стор. 8

УСЬОГО НА РАХУНКУ ТАРАСОВОЇ ЦЕРКВИ — 904 806 грн

Всьоме у Кіровограді відбулося вручення обласної премії імені Євгена Маланюка. Підготовка сценарію дійства не завжди свідчить про глибоке знання творчості, внутрішнього світу, моральних і духовних пріоритетів видатного земляка і часом перетворюється на звичайний самодіяльний захід, де акцентують увагу на лауреатах. А премію задумували не лише як їхнє пошанування, а як постійну пропаганду творчості одного з найвидатніших поетів минулого століття.

ПРЕМІЯ МАЛАНЮКА ВІДКРИВАЄ НОВІ ІМЕНА

Сама премія та ім'я, що її освячує, мали б бути своєрідним поверненням до непересічного злету національного духу та високого інтелектуального рівня, явленого в творчості поета, культуролога, філософа.

Лауреатом у номінації “Літературознавство і публіцистика” став Володимир Караташ. Його книжка “На барикадах Кенгіра” унікальна: це спогади автора про перебування в ГУЛАГу та власну участь у Кенгірському повстанні. Саме під час цього повстання Володимир Михайлович познайомився з майбутньою

дружиною. Володимирові Караташу довелося пережити тяжкі випробування, однак лауреат вразив усіх бадьорістю, твердістю духу, чудовим декламуванням поезії Івана Франка. Його ім'я стало відкриттям для багатьох кіровоградців, навіть причетних до літературних кіл.

Натомість ім'я лауреата премії в номінації “Художня література” Олександра Жовни відоме не лише на Кіровоградщині, а і в Україні. За його творами знято кілька художніх фільмів. Премію присуджено за книжку “Її тіло пахло зимовими яблуками”.

Вдруге за всі роки визначено лауреата у номінації “Переклад”. Ним став Кость Оверченко, який мешкає в Латвії, за книжку “Латвія поетична: поети Латвії в українському перекладі”.

На жаль, задум ініціаторів премії щодо промов лауреатів та подальшої публікації творів в обласній газеті “Народне слово” віднедавна не здійснюється через незнання чи неготовність до цього публічного процесу. Сподіваємося, що творчість лауреатів наступного року таки оприлюднять місцеві ЗМІ.

«НЕ МОЖНА БУТИ ОСВІЧЕНОЮ ЛЮДИНОЮ І НЕ ЗНАТИ ІСТОРІЇ РІДНОГО КРАЮ»

Такою була основна думка других обласних краєзнавчих Куценківських читань, що проходять з ініціативи завідувача навчально-методичного кабінету українознавства та краєзнавства Кіровоградського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського Лариса Гайди у приміщенні міського літературно-меморіального музею імені Карпенка-Карого за сприяння Національної організації Національної організації краєзнавців.

ЄВРОПЕЙСЬКІ ТУАЛЕТИ ПОБУДУВАТИ НЕВАЖКО...

Отож про туалети як про узагальнене поняття чистоти, побутової влаштованості, порядку. Почну здалеку: на пам'яті факт, який наводить відомий історик і публіцист Юрій Канигін у книжці “Віхи священної історії”. Виявляється, першу в світі миловарню ще у VI тисячолітті до Р. Х. побудували саме на берегах Дніпра, і звичка вмиватися поширювалась у Європі саме звідси. Можна згадати й набагато пізніші трипільські міста з двоповерховими будівлями та водогонами. Де була тоді просвічена Європа? А залишки тих міст — на наших горах: у селі Володимирівці Кіровоградського району маємо еталонну пам'ятку трипільської культури — найбільше у світі протомісто площею 80 гектарів.

Але це давня історія. Ближча зриміша і конкретніша. Не перестає дивувати і вражати факт, вичитаний у спогадах людей, яким довелося брати участь у фінській кампанії. Радянські солдати, завжди, зрозуміло, голодні й холодні, захопивши якийсь населений пункт, де, як правило, жителів уже не було (вони тікали від завойовників), передусім шукали їстівне. У підвалах місцевих господарів знаходили банки з консервацією. Але як дістати ті спокусилив огірочки чи помідорчики — не мали уявлення. Тож розбивали банки над мискою або каструлею і вибирали звідти овочі й фрукти. Відчуваєте цивілізаційну різницю? А Фінляндія ж тільки два десятиліття як вивалася з лабів Російської імперії, що Україні не вдалося.

Саме Росія з її азійсько-монгольськими традиціями (до речі, матюки — це зневажливі окрики завойовників-кочівників до рабів-слов'ян, що не любили бруду і прагнули чистоти, мабуть, тому ця лексика так поширена на теренах нашого північного сусіда) “подарувала” нам кріпосне право з його

Чомусь зачепила, здається, абсолютно нейтральна публікація у числі 42 кіровоградської газети “Україна-Центр” за 2008 рік про туристичні враження наших земляків від поїздок в Іспанію й Чехію. Автор передає захват співрозмовників красою Європи, порядком і чистотою. Усе це давно відомо, про це багато писали — які ми недолюбі на тлі просвіченої Європи, як багато нам треба в неї навчитися. Згодна. Але у тій публікації мені вчужо просто телячий захват, грубо кажучи, їхніми туалетами (про це згадано в одному з матеріалів), не біль за свою країну, а зневага. Я далеко від ура-патріотизму, коли кулик хвалить своє, хай і поганеньке, болото. Але чому, захоплюючись чужим, ми не замислюємося над глибинними причинами власної нікчемності? Адже без цього навряд чи чогось навчимося і тим більш досягнемо.

злиднями, отже, і з вимушеною побутовою невлаштованістю.

Маємо документальні підтвердження побутової “влаштованості” наших селян в тридцятих роках минулого століття. На заході знаходились люди, не байдужі до комуністичної ідеї, які добровільно переселялися в СРСР. Приїхали такі в один з тодішніх радгоспів нашого Бобринецького району. Але умови праці й злидні, які вони тут зустріли, змусили їх тікати додому, в рідні краї. Зрозуміло, їх заарештували, звинуватили у саботажі й втечі й засудили до таборів. Їхні справи як репресованих зберігаються у нашому обласному архіві. Але місцеві мешканці свідчили, що сім'я Лукасюків, продавши двох своїх коней, жила добре — мала перини, подушки, ковдри, постільну білизну. Але ці речі, які для будь-якого європейця не означали достатку, для наших земляків-степовиків, тодішніх будівників соціалізму, забитих і пригнічених, пограбованих і опущених несамоовитою більшовицькою владою на саме дно людського виживання, здавалися розкішшю...

Можна довго розмірковувати про роль злиднів у нівелюванні особистості й нації, про розвиток людської гідності чи люмпенської свідомості та передаванні остан-

ньої у спадок, про її вплив на формування внутрішньої культури суспільства, конфліктності, суперечностей, майбутніх нерівностей.

Можу навести приклади з історії власної родини. Мій дід Степан, тяжко працюючи, до колективізації надбав чималі статки. У хаті (в селі Оситній Новоміргородського району) були і твори мистецтва, і вироби з золота, і власна бібліотека. Усе це розтрошили, пограбували, відбрали. Діда Степана і його дружину Тетяну заарештували, а трьох дітей, найменшій — моїй мамі не було ще й двох років, кинули напризволяще. Вижили вони тільки завдяки тому, що дідові вдалося втекти і, переходячи, перебралася у село Костянтинівку, де жили його брати й сестри, які й прихистили дітей. Де їм тільки не доводилось ховатися — куркульські ж діти! — і на горищах, і в повітках, і в погребках. Під час Голодомору були на краю загибелі. Та допоміг випадок. І коли через кілька років дід спромігся стягтися на маленьку халупку, де не було ні меблів, ні побутово-санітарних умов, моя мама лягла на підлогу, встелену сіном, раділа: “Ой, тату! Яке ж це щастя — своя хата!”

А ви кажете — європейські туалети...

Брата діда Степана більшовики вислали до Сибіру, сестрин чоловік

був священиком — розстріляли. І це не виняткова ситуація. Схожі приклади — у кожній сім'ї. Отака наша дорога до цивілізованості.

Та й у радянські часи не було розкошів — постійні нестатки, дефіцити.. Та й уявлення ми не мали, як можна жити по-людському, адже навколо була сіра радянська дійсність з її убогими стандартами життя. Що вже казати про батьків — уже наше покоління ледь-ледь спромагається на пристойний ремонт житла. Коли в бетонних коробках наших, ще радянських, квартир виривають стіни та підлоги, рівно поставлять дверні коробки, причеплені абияк будпролетаріатом, замінять сантехніку, що, обслуговувана алконавтами, текла безперестанку, поставлять вікна без щільн у папець... А багато хто і досі не може дозволити собі навіть такого ремонту. І живе у хрущовці, де до чого не доторкнись — усе сиплеться.

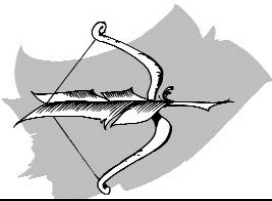
І навіть за таких умов українці ніколи не були неохайними. В абсолютній більшості наших помешкань, навіть небагатих пенсіонерів — чистота, затишок. Інша річ — місця загального користування. У ставленні до них перемагав покірний совкова свідомість. І тут справді треба вчитися у Європи, яка давно звикла до людських умов, вони для неї традиційні, невід'ємні, як, зрештою, людська й національна гідність.

Побудувати туалети європейського рівня нескладно, але як подолати оту деморалізацію суспільства, яка не дає нам змоги просто насолоджуватися благами цивілізації, а весь час кидає то в стихію руйнації, то злиднів, то вічних протистоянь? Деморалізація — неминучий наслідок денаціоналізації. Чехія, де свого часу чи не десяток родин на всю країну володіли рідною мовою (таким сильним був вплив Німеччини), швидко оговталась, відродила мову, духовно об'єдналась і запрацювала на своє майбутнє. А тепер ми заздимо і дивуємось, дивлячись на чеські туалети. Та у нас матеріальних ресурсів у сотні разів більше, ніж у Чехії, тільки ми й досі не можемо заговорити рідною мовою, не можемо визначити, хто для нас окупант, а хто герой, видаємо книжечки про те, як Російська імперія банкувала на наших одвічних землях, і аж заходимося від захвату: “наконець появилася Книга”! І не дивно, що Європа сміється над нами. І не над нашою бідністю, а над нашою сліпотою і духовною недолюбістю. Не маємо того національного і духовного стрижня, який має кожен народ, зокрема й у Європі, того світовідчуття, яке дає людині зв'язок з її близькими і далекими предками, дає змогу відчувати виклики, що випадають на долю її нації й адекватно реагувати на них.

Наші керівники сваряться за владу, а ми не чуємо одне одного. Хіба що можемо позаздрити цивілізованій Європі...

Фото Олеса Дмитренка

ЧИ ЛЮБИМО МИ ГОГОЛЯ?

Навесні 2009 року світова громадськість відзначатиме 200-річчя з дня народження Миколи Васильовича Гоголя — великого сина України, всесвітньо відомого письменника. Відповідно до Указу Президента України Віктора Ющенка, підписаного 2006 року, передбачалися заходи для гідного пошанування одного з найвідоміших українців у світі, а саме: зібрати гоголезнавців на міжнародний симпозиум із залученням дипломатичних представників; розгорнути науково-видавничу діяльність; реставрувати й упорядкувати меморіальні приміщення; організувати культурно-мистецьку програму. Але змінився склад Кабінету Міністрів і разом з ним — оргкомітет. Зменшувалася сума передбачених держбюджетом коштів. Отож, справжню любов до Гоголя виявили ті науковці, які розуміють його велич і вперто продовжують пропагувати творчість письменника в Харкові, Луцьку, Полтаві, Ніжині, Сімферополі, Тернополі, Ужгороді, Києві... За чотири місяці до визначної дати їх зібрав Інститут літератури імені Т. Г. Шевченка НАН України. Один із впливових заступників голови оргкомітету, директор Інституту академік Микола Жулинський підсумував зроблене за два роки і вислухав пропозиції.

Головний біль Інституту — брак сучасного академічного видання творів Миколи Гоголя. Була спроба зробити це в Москві до ювілею, але їй завадили ідейні суперечки у самій гоголівській групі. Слід зазначити, що в Україні є лише одне академічне видання: літературні твори Тараса Шевченка. Живопису Кобзаря доведеться чекати ще довго. Хоч початок є — перший том художньої спадщини побачив світ.

До 200-річчя Гоголя на етнічній батьківщині виділено кошти на видання семи томів. Перший вже піддано до друку, готові другий і третій.

То чий же Гоголь? І чи на часі він сьогодні?

З промовою виступив завідувач відділу слов'янських літератур, керівник Гоголезнавчого центру при Ніжинському держуніверситеті імені Миколи Гоголя професор Павло Михед.

“Упевнений, що творчість Миколи Гоголя знаходить нових шанувальників серед читачів, а інтерес дослідників стає масштабнішим. Є країни, наприклад, Італія, де склались потужні гоголезнавчі школи. Гоголя перекладають, його творчий доробок дедалі частіше стає об'єктом представницьких симпозиумів у різних країнах. У переломні періоди історії Гоголь завжди опинявся у центрі дискусій і суперечок. Так було в 20-ті роки XX століття, наприкінці XX — початку XXI століття, в епоху, яка, здається, добігає кінця.

Сучасне мистецтво називають постмодерністським, а одна з його найприкметніших рис — так звана цитатність або відверта інтертекстуальність, що виявляється в охо-

чому зверненні літератури до текстів попередніх епох. Тож якщо кинути оком на сучасні східнослов'янські літератури, то саме Гоголь — найбільш “цитований” письменник. В останньому закінченому творі “Авторська сповідь” Гоголь і про сучасну йому епоху говорив як про перехідну, як таку, що перебуває “у дорозі”.

Пошук істини, пошук шляху в такий час актуалізується, і творчість письменника і мислителя спрямована саме на пошук істинного шляху. Це відбувається в атмосфері гарячих дискусій. Здається, цього у нас достатньо. Та й сучасний світ далекий від спокійного споглядання, хоч саме цього, можливо, йому і не вистає. Отже, Гоголь на часі. Він, зрозуміло, залишається російським письменником, але разом з тим саме він, як ніхто, масштабно і виразно відобразив у своїй творчості ментальні риси українського народу мовою іншого народу. В цьому феномен Гоголя. А якщо так, то ми зобов'язані включати його твори у власний культурний канон. Ми не в змозі досягнути природу власної ідентичності без геніальних прозрінь Гоголя. Лише один приклад, пов'язаний зі сприйняттям “Вибраних місць”. Як тільки картали російські критики Гоголя за цей твір, до того ж, з різних позицій, починаючи від Віссаріона Бєлінського, “неістового” революційного демократа, до Сергія Аксакова, людини консервативних поглядів. А подивіться, що казали про цю книжку Тарас Шевченко чи Пантелеймон Куліш. Це слова захоплення. У чому річ? У

той самій ментальності. У глибокій релігійності української людини, в неприйнятті радикальної зміни картини світу. Тому, на мою думку, маємо вивчати Гоголя і в курсі української, і в курсі російської літератури. Будуть, зрозуміло, різні акценти. Але Гоголь залишатиметься Гоголем. Він справив величезний вплив на становлення української національної свідомості.

Гоголь витворив власний стиль російської мови. Він не завжди узгоджується з російською семантикою. Один із перших системних дослідників мови Гоголя І. Мандельштам схилився до думки, що письменник перекладав з української, яку, за свідченням Максимовича, блискуче знав. Не завжди стовідсотково “потрапляючи” в російське слово, Гоголь зрушив його семантику. Він прищепив російській літературі смак до словотворчості, про що яскраво свідчив Андрій Бєлий — один із найтонших оцінювачів творчості письменника. Звідси, з гоголівського джерела — Хлебников, Маяковский та інші представники російської літератури пізніших поколінь. А тому динаміка розвитку російської мови, її гнучкість, каламбурна грайливість значною мірою йде від барокової вишуканості фрази Гоголя.

Чи не найголовніше те, що Гоголь спокусив і навчив Росію сміятися з усього, навіть, як у “Ревізорі”, з державних інституцій. Росія завжди була імперією та й сьогодні тужиться нею стати, бодай “ліберальною”, існує лише, як писав М. Бахтін, у “зоні серйозного”, походження її сакральне, її цар — помазанник Божий. Сміх профанує, розвінчує святість. Подивіться на догоголівський російський комізм. Він наївний, примітивний і раціональний. Гоголь спокусив Росію сміхом і тим самим сприяв, як мало хто, руйнації імперії, її сакральної природи.

Руйнівну роль Гоголя блискуче зрозумів геніальний Василь Розанов, який мав абсолютне чуття на питомо російську матерію життя. І він все життя боровся проти Гоголя. Та все ж, коли побачив революцію, змушений був сказати: “Ти маєш рацію, Гоголю!” Розанов вважав, що лише революція стала виправданням Гоголя. Тож в українсько-російських культурних відносинах Гоголь — не просто важлива мистецька постать”.

Оцінка творчості Миколи Гоголя належить вічності, вважає професор Володимир Звизняцьковський: “Якщо Гоголя читають китайською, японською, корейською мовами, то чого ж ми не можемо насолоджуватися його прозою українською і порівнювати з мовою оригіналу?” — запитує він. І з гордістю викладає на стіл щойно видані у видавництві “Либідь” російськомовні

“Микола Гоголь “Всі повісті” з власною монографією-передмовою й оригінальними ілюстраціями Сергія Якутовича. Якісно нові видання ювіляра, на його думку, повинні ґрунтуватися на перших редакціях. Проблема академічного видання Гоголя повинна бути українсько-російською. Для цього треба створювати міжнародну групу для роботи над новим академічним виданням Миколи Гоголя.

Професор Ніжинського держуніверситету імені Миколи Гоголя Григорій Самойленко повідомив, що на інтелектуальній батьківщині традиційно вшановують випускника гімназії кн. Безбородька і вивчають його спадщину. Саме в Ніжині 1979 року відбулася перша Всесоюзна конференція, присвячена Миколі Гоголю. Дослідження його творчості регулярно публікують у збірниках “Література і культура Полісся”. Четвертий присвячено саме Миколі Гоголю. На стадії завершення — антологія матеріалів “Гімназія вищих наук кн. Безбородька в мемуаристиці”, що її готує Гоголезнавчий центр.

Усі ми знаємо про перший, знищений автором, твір Гоголя “Нечто о Нежине, или Дуракам закон не писан”. Григорій Самойленко намагається реконструювати цей текст. У його видавничих планах — бібліографія “Гоголь у XX столітті”, “Інтерпретація творів Гоголя на сцені театру корифеїв”. На жаль, Ніжин із запланованих бюджетних грошей жодної копійки не отримав. Отож для видання слід вкладати власні кошти, як це було з монографією “Николай Гоголь и Нежин”.

Два роки тому планували бюджетні гроші на спорудження нового приміщення університетської бібліотеки. Але сьогодні старовинні колекції зі скарбниці Безбородьків зберігаються лише завдяки подвижництву бібліотекарів, які врятували їх від фашистів під час Другої світової війни, а тепер — від руйнації міського водогону. Наступного ювілею стародруки можуть не дочекатися.

Ніжин сподівається разом з Києвом приймати учасників Міжнародної конференції, запланованої на 13—15 травня 2009 року.

З 1982 року вже традиційними стали березневі Гоголівські читання у Полтаві, які ініціював Полтавський державний педуніверситет імені Володимира Короленка. Професор Валентина Мацапура налаштована оптимістично. Адже заявки на участь у цьому заході вже подали понад 50 учасників з України і Росії. Полтавська облдержадміністрація на чолі з Валерієм Асадчевим береться використати 20 мільйонів гривень державних коштів на реставрацію і ремонт меморіальних приміщень та музейних комплексів. Згідно з обласною програмою свят-

кувань, обласна телекомпанія створює фільм “Дороги Гоголя”.

Професор Таврійського національного університету імені Володимира Вернадського Володимир Казарін ще півтора року тому в інтерв'ю “Літературної газеті” стверджував, що “Україна і Росія опоздали с ювілєм Гоголя”. Його тривожний пафос не змінився, оскільки не всі можливості було реалізовано. Гоголя інтенсивніше осмислюють у світі, ніж на батьківщині, вважає відомий дослідник творчості письменника. Центром такого осмислення, як і академічного видання творів, повинен стати Київ. Ідею підтримує Микола Жулинський. Для цього треба створювати громадський гуманітарний фонд.

Гоголя вшановують і за Карпатами, стверджує завідувач кафедри російської літератури Ужгородського держуніверситету, пропонує використовувати і сучасні технології для пропаганди та дослідження творчості Миколи Гоголя. Біобібліографічне видання може бути й електронним. Її ВНЗ вже має досвід проведення міжнародних Інтернет-конференцій. Через світову павутину можна створити й міжнародну асоціацію гоголезнавців.

Волинський національний університет імені Лесі Українки наприкінці листопада вже провів міжнародну науково-практичну конференцію “Гоголь і світ”, приурочивши її до ювілею. Її натхненником стала доцент Оксана Краснобаєва.

Дослідники творчості Миколи Гоголя зішлись на тому, що такий митець — над ювілеями. Отож, можливо, до кінця наступного року Міністерство культури і туризму зацікавиться ідеєю професора Володимира Казаріна про міжнародний фестиваль гоголівських вистав. Якщо в державі ніколи і нікому запровадити літературну премію імені Миколи Гоголя, то, можливо, знайдуться на це невеликі кошти в Ніжинській міській раді?

Наші чиновники сьогодні охоче кивають на кризу, для якої Гоголь не на часі. Будьте живі, а не мертві душі, прорік він. Та його й досі не почули.

Матеріали підготувала
Надія ОНИЩЕНКО,
м. Ніжин

Представники міської громади біля пам'ятника М. Гоголю в Ніжині. 1909 рік

АПОСТОЛ ЖИВИХ ДУШ

Перші три томи творів Миколи Гоголя із запланованих семи до 200-річчя письменника щойно вийшли друком у видавництві “Наукова думка”.

Нове видання містить усі художні та переважно більшість літературно-критичних, публіцистичних і духовних творів письменника. Так презентує його редакційна колегія. “Іншого сенсу життя, як творення, він не уявляв, — пише академік Микола Жулинський у передмові “Гоголь: дух і слово”. — З “Вечорів на хуторі біля Диканьки” розпочався його тріумфальний похід російською словесністю, який піднімав високі хвилі подивування, захоплення, заздрості та несподіваних очікувань нових естетичних чудес від цього настирного, терпеливого і честолюбивого українця”.

Саме цим твором розпочинається перший том видання.

“Письменник-християнин, який дивився на мистецтво слова, як на своє вище поклоніння, вбачаючи в оновленому християнстві порятунк для змертвілих в суєті життя людських душ”, — стверджує упорядник Павло Михед, професор, завідувач відділу слов'янських літератур, керівник Гоголезнавчого центру при Ніжинському університеті імені Миколи Гоголя.

Відчуті смак гоголевого словотворення українською дають змогу переклади Максима Рильського, Остапа Вишні, Петра Панча, Анатолія Хуторяна.

У виданні використано ілюстрації художника В. Табурина до книжки 1908 року “Полное собрание сочинений Н. В. Гоголя”. На фронтисписі кожної книжки — портрети Миколи Гоголя роботи Олексія Венеціанова та Федора Моллера. Видано на замовлення Державного комітету телебачення та радіомовлення України за програмою “Українська книга” накладом 5000 примірників.

«НЕ БІЙТЕСЬ ЗАГЛЯДАТИ У СЛОВНИК...»

100 років тому вийшов останній том славнозвісного “Словаря української мови” за редакцією та упорядкуванням Бориса Грінченка — першого фундаментального перекладного і частково тлумачного, який містив 68 тисяч слів. До цієї дати і до Міжнародного дня рідної мови у Національному музеї літератури влаштували виставку “Не бійтесь заглядати у словник...”, а в Національній Парламентській бібліотеці — виставку словників “Вмирає все, та не вмирає слово”.

Надія КИР'ЯН

З МУЗЕЙНИХ ФОНДІВ

“Велика бо користь буває людині від учення книжного. Книги ж учать і наставляють нас на путь покаяння, і мудрість бо, і стриманість здобуваємо ми із словес книжних, бо се є ріки, що наповнюють все-світ увесь. Се є джерела мудрості, бо є у книгах незмірна глибина”. Ці слова Нестора Літописця, написані в XI столітті, передають суть виставки. Вона ілюструє вершинні досягнення українців у справі видання словників і підручників від найдавніших часів.

“Тут ви можете побачити рідкіс-

Сергія Єфремова, Андрія Ніковського, Всеволода Ганцова. За антирадянську націоналістичну діяльність 1941 року заарештовано Агатангела Кримського, 1942-го він загинув в ув'язненні. Євгена Тимченка, академіка, члена-кореспондента АН СРСР 1937 року було за-слано, творів його не друкували до смерті. Вийшов лише перший том словника, наступний знищили в друкарні. Проаналізувавши історичні факти, вираз “слово — зброя” починаєш сприймати вже не як метафору. Адже з тими, хто досконало володів українським словом, воювали по-справжньому. Представлені на виставці й су-

нальний Парламентській бібліотеці — наче продовження тієї, що в Музеї літератури. Тут на стендах бачимо понад 500 назв різноманітних словників, виданих за часів незалежності. Яких тільки немає: лексичні, енциклопедичні, етимологічні, перекладні, розмовні, інформаційно-пошукові... Сучасний термінологічний словник з радіофізики, географічних назв України, з релігієзнавства, фінансовий, українсько-російська, російсько-українська термінологіка спортивних ігор, словник-довідник з екології та охорони природи тощо.

Відкриваючи виставку, заступник генерального директора бібліотеки Галина Кириченко представила все це багатство, привітала гостей. Вокальний ансамбль Київського національного університету культури і мистецтв (керівник Наталія Цюпа) виконав пісні білоруською, сербською, хорватською, українською мовами. Заступник міністра культури й туризму Ольга Бенч повідомила, що нещодавно Кабінет Міністрів затвердив концепцію державної програми розвитку національної словникової бази. Директор Інституту українознавства Петро Кононенко сказав: “Сьогодні не можна не радіти тому, яка прекрасна виставка, як багато зроблено. Українці мешкають у 83 країнах світу, там представлена наша мова: в Австралії, Америці, Азії, Європі. У бібліотеках Москви є десятки українських словників, навіть таких, яких немає у нас. Російський вчений Олексій Шахматов і наш мовознавець Агатангел Кримський незалежно один від одного дослідили, що українська мова вже в XI столітті була структурованою, однією з найрозвиненіших мов світу. Її забороняли принаймні 174 рази, і якщо вона вистояла й розквітла, то ця харизматична мова безсмертна, як і народ, який її створив. Вона не лише найчарівніша, а й одна з найінтелектуальніших. У нашій мові сила правди, сила краси”.

Усе це справді так, але закралася думка: чому такого багатства словників немає в книгарнях, на полицях інших бібліотек, у школах? Цю проблему порушила дирек-

Фото Н. Кир'ян

Вокальний ансамбль Київського національного університету культури і мистецтв

тор видавництва “Довіра” Тамара Гуменюк: “1994 року ми разом з мовно-інформаційним фондом НАН України видали орфографічний словник накладом 230 тисяч, з них 180 передали до Міністерства освіти і науки. Але це було один раз. Віднедавна дійшли до тисячного накладу. Якщо таке вважати державним замовленням, то це профанація державної підтримки книговидавничої справи. Тисяча примірників на всю Україну — це просто насмішка над людьми, які ходять до бібліотек або хочуть придбати книжку. Такі видання ніколи не дійдуть далі столичних книгарень. Можливо, ще до обласних міст”. Пані Тамара розповіла, що нещодавно була на книжковій виставці в Мінську. Таким розмаїттям видань, як у Білорусі, Росії, тим більш у Польщі, Чехії, Словаччині Україна похвалитися не може. Директорка запропонувала книговидавцям діяти разом, провести серед видавців конкурс, на який представити готові до друку книжки і спільно шукати можливості видати найкращі.

Директор Українського мовно-інформаційного фонду, доктор математичних наук, член-кореспондент НАН України професор Володимир Широков зазначив, що великі словникові праці мають статус національного надбання. Українська нація має великі словники, наприклад одиннадцятитомний словник української мови. Але цьо-

го не досить. Наші мовознавці творять нові словники. Зі здобуттям незалежності ця діяльність надзвичайно активізувалася. Інформаційний фонд долучився до цієї справи. Щойно вийшло восьме видання орфографічного словника за редакцією академіка Віталія Складенка, новий російсько-українсько-англійський словник з механіки. У планах — видати цілу серію термінологічних словників. 2001 року підготували перший словник в електронному вигляді. Він є на сайті українського лінгвістичного порталу, має велику популярність. Найновіша робота спільно з Інститутом імені О. Платона — термінологічний словник зі зварювання. У Програмі розвитку національної словникової бази заплановано, зокрема, видання 20-томного тлумачного словника української мови. Перший том уже зда-но до видавництва.

В обговоренні теми взяла участь учениця 8 класу Київської гімназії №143 Катерина Манько, яка сказала, що не уявляє себе без словників і енциклопедій. Вона запропонувала у всіх школах України провести конкурс на краще знання рідної мови.

Олександр Пономарів, професор, заступник голови ВУТ “Просвіта” ім. Т. Шевченка розповів про словники, видані й підготовлені “Просвітою”. Зокрема, термінологічний словник Ніни Шило, у якому вона повернула деякі терміни, силоміць вилучені в 1920-х роках, видання “Україна в словах” тощо. Незабаром вийде “Великий тлумачний словник української мови” на 120 тисяч слів, спільний проект “Просвіти” та Інституту української мови НАН України, який буде значно досконаліший за попередній, бо той укладали в часи зближення мов. Тоді була вказівка до багатьох слів, які не схожі на російські, додавати позначки: застаріле, діалектне тощо. Укладачі взяли одинадцятитомний словник, вилучили приклади, усі ті позначки залишили і склали в один том. Ми не повинні зупинятися на досягнутому, маємо дбати про наклади, адже словники потрібні кожному.

Про популяризацію української мови серед шанувальників есперанто, про українсько-есперантський словник на 40 тисяч слів розповів координатор міжнародного руху “В підтримку національних мов та культур” Михайло Лінецький.

Насамкінець генеральний директор Парламентської бібліотеки Тамара Вилегжаніна, подякувавши гостям, сказала, що протягом 140 років існування бібліотека відкрита для всіх верств населення, і хоч би що відбувалося, такою й залишиться. Ця оптимістична нота, безперечно, тішить.

Фото Н. Кир'ян

ні видання з бібліотеки та фондів музею, зокрема, оригінал першої української книги “Апостол” 1574 року, виданий І. Федоровим, факсимільні видання “Граматики” М. Смотрицького (1619), “Лексикону слав'яноросійського” Памви Беринди (1627), “Граматики словенської” І. Ужевича (1643), “Пересопницького Євангелія”, неперевершеної пам'ятки староукраїнської мови XVI століття, — розповідає Тамара Сидоренко, завідувачка відділу науково-освітньої роботи музею. — Нам допомогли науковці Інституту української мови НАН України, зокрема, доктор філологічних наук, директор установи Павло Гриценко, його заступник кандидат філологічних наук, завідувачка відділу лексикології та лексикографії Ірина Гнатюк. Науковці передали для експонування рідкісні видання книг, словників: “Толковий словарь” 1861 року В. Даля, “Російсько-український словник” 1927 року за редакцією С. Єфремова, 1924 та 1929 року за редакцією А. Кримського, “Практичний російсько-український словник приказок” 1929 року М. Йогансена, “Історичний словник українського язика” 1932 року за редакцією професора Є. Тимченка, інші цікаві видання”.

Розділ експозиції присвячено Борисові Грінченку. Представлено чотиритомне видання його “Словаря української мови” 1907—1909 років, кілька перевидань цієї праці, яка поставила його в ряд із найвідомішими лексикографами: братами Я. і В. Грімм, В. Далем, Й. Юнгманом. Показово, що більшість авторів, прізвища яких бачимо на словниках, виданих у 1920—30 роки, були безпідставно звинувачені, ув'язнені, багатьох знищили. Так, за участь у неіснуючій організації “Спілка визволення України” звинувачено Григорія Голоскевича,

часні словники: мови творів Т. Шевченка, Є. Гребінки, І. Франка, Є. Гуцала, П. Загребельного; словники синонімів, антонімів, рим тощо.

Зала оформлена ілюстраціями відомих українських художників Олексія та Катерини Штанків, на яких зображено гетьманів, державних діячів, українських письменників. Усе це з великою любов'ю підготували працівники музею.

ПАРЛАМЕНТСЬКА БІБЛІОТЕКА ВІДКРИТА ДЛЯ ВСІХ

Виставка словників у Націо-

Фото Н. Артеменко

На відкритті виставки у Національному музеї літератури

“Нехай політики чубляться, а просвітяни повинні втілювати в життя думки і дії Олекси Тихого. Це дає шанс розбудити в Україні українців”.

ЦІЛЮЩЕ СЛОВО

Олексій ПОПОВИЧ,
пенсіонер, колишній інженер,
м. Київ

Шановна редакціє!
Кожне число Вашої газети — мов ковток цілющого повітря. Коли прилавки поспіль завалені антиукраїнським читвом, добре, що можна купити газету “Слово Просвіти”. Цікавий кожен випуск. Газета завжди торкається животрепетних проблем — долі нашої мови, утвердження національної ідеї, клопочеться українською культурою. Я аж підстрибнув, побачивши, що даєте по зубам Бузині, який розкошує завдяки беззубості наших істориків і боягузництву патріотів. Їм, бач, “нижче їхнього рівня” зв’язуватися з якимось Бузиною. А той нахабний яничар розперезався, ви-

хваляє не тільки російських царів, а диявола Сталіна, плює в очі мільйонам українців з тиражних продажних видань. Шкода патріотів-страхопудів з числа істориків, мовознавців, політиків, письменників!

Добре, що відкриваєте для загального читача поетичні імена, книжки яких нема змоги купити (Голобородько, Павлюк та інші). Добре, що ви переконливо розповідаєте про звиряче нутро російського імперіалізму, щодо якого частина населення ще має, на жаль, певні ілюзії. Схиляння перед їх високомордієм не зарадить, а допоможе нам тільки самоутвердження в силі й гідності українства!

Сердечно дякую вам, що розповіли про “українську космічну душу” Івана Бровка. Подиву гідне велике життя! Які молодці ви, що так вшанували світлу пам’ять воїна і великого українюба! Є й інші яскраві приклади. Вшановуйте і надалі видатних борців за волю і мову України! Бажаю вам, дорогі просвітяни, нових творчих здобутків!

КОМУ ПОТРІБНА ЦЯ ЛОЖКА «ДЬОГТЮ»?

Л. О. БОЧАР,
м. Старобільськ Луганської обл.

Шановна головний редакторе!
Я впевнена у важливості й нагальній потребі Вашого “Слова” і засмучувалася з приводу того, що ваша газета, як і інші українські видання, має незначне коло читачів. Але свіжа публікація Петра Антоненка засмутила зовсім з іншого приводу. Стаття “Як “узяти” банк” в ч. 4 за 2009 рік не лише не відповідає тематиці культурологічного тижневика, а й що ще гірше, — тенденційна і некваліфікована, тому

негідна бути розміщеною в газеті під назвою “Слово Просвіти”.

Навіщо автор пише про те, на чому не розуміється? (рефінансування, валютні резерви, узгодження з урядом...) Навіть назву, адекватну змісту, не зміг знайти, — мабуть тому, що текст розпадається на фрагменти, як розтріпаний вінчик. І невже до публікації нікому було прочитати цю статтю заради уникнення “ляпів” (наприклад: “...лист громадянки, яка вже не допроситься ні депозиту, ні вкладу”(?)?..

Кому потрібна ця ложка “дьюгтю”?

Навіщо псувати добру справу “Слова Просвіти” політичною “стряпнею” від “рятівниці” і в той же час організатора українського прориву (газовий уже відбувся, на черзі — банківський).

Хочу сподіватися на відновлення довіри до вашого слова. Бажаю здоров’я і дороги до світла і правди.

патріотизм, любов до рідної мови, рідної землі, культури, історії.

Не завжди знайдеш на полицях книгарень твори Олеся Гончара, Ліни Костенко, Василя Стуса, Василя Симоненка. А на Донбасі це велика проблема.

Газети зберігаємо, і те, що зацікавило, перечитуємо.

Нещодавно слухали передачу, в якій ішлося про Павла Халепського, який мандрував із батьком. Хочеться прочитати про це на сторінках тижневика.

Не кожен має можливість користуватись Інтернетом та постійно слухати радіопередачі, а в газеті знайти таку цікаву інформацію зміг би кожен, кому не байдужа наша мова, культура, минуле та майбутнє нашої країни.

Бажаємо здоров’я, творчих успіхів, натхнення.

мистецької та етнологічної сфер та не лише — тут системно й систематично бачимо видруки.

Маю особливий пієтет саме до великих за обсягом матеріалів — шпальт, із продовженням, бо там розлого гуляє думка автора, бо там — розкрилля образності, там — краса слова. Збагачує саме тими публікаціями, які розкривають традиції й незнищенність українських родоводів; zachудовуюсь матеріалами з художніх робітень митців, ратаїв красного письменства; маю хосен з рубрики, що подає наш духовний капітал, — про діяльність місцевих “Просвіт” та їхніх чоловічих через ретропогляд та сучасне осмислене акцентування; не можу напитися досхочу з мовних добірок, де завжди стоїть на сторожі високооктанове українське Слово...

“Слово Просвіти” — то не просто газета в газетному морі, це найкраще з того, що маємо нині.

УСЕ ЗАЛЕЖИТЬ ВІД НАС

Ганна ШЕВЧЕНКО,
Ваша читачка,
Ваша прихильниця,
м. Черкаси

Читаю і перечитую “Слово Просвіти” за 22—28. 01. 09. Мене вразила публікація “Хто такий Олекса Тихий?”

Читала я книжку В. Лизанчука “Завжди пам’ятай: “Ти — українець”. І все, що написано в ній, свого часу відбувалося з нами. Та написано це тоді, коли був вільний доступ до архівів.

Автору, як і нам, свідомим українцям, болить душа за людей, які потрапили під ножиці впливу русифікації й ще не усвідомлюють, що колись їх потягне до батьківського коріння.

А ось Олекса Тихий і ті десиденти, які під час репресій свідомо пішли на протистояння й обрали тернистий шлях, — думаю, це подвиг.

Ви пишете про подвижництво, про українську ідею, але такого сміливого матеріалу, програмно і конкретно окреслених дій ще не бачила.

Читала, й у мене калатало серце, і я подумала: лише сім тисяч примірників — наклад Вашої газети... Мало, дуже мало!

А що, якби як кодекс (згадує, як “кукурузники” скидали листівки

нам під час війни на окупованій території, й ми під страхом смерті-розстрілу приносили їх у пазусі додому, раділи, що нас звільнять від окупантів), як грамотку донести до кожного селянина, у школі до кожного учня — оці положення, які не побоявся висунути в найтяжчі для українства часи Олекса Тихий — продовжувач Т. Шевченка, які залишив невмирущі думки задля конкретних дій.

Чому б не підняти на вістря сьогodenня, вчинити справедливе відродження цього Прометея на користь України? Нехай політики чубляться, а просвітяни повинні втілювати в життя думки і дії Олекси Тихого.

Це дає шанс розбудити в Україні українців.

У кожній області могли б надрукувати газети “Місто” і “Сільські вісті” одну сторінку — “Хто ж такий Олекса Тихий?” особливо у Східній Україні, щоб кожний українець зрозумів — це важливо, це не його особисте життя, це життя України.

Думки О. Тихого про те, що ті, хто оселяються в Україні, повинні поважати українців, і сьогодні актуальні. А чи не так діють у європейських країнах?.. Вивчайте мову — тоді ви громадяни.

А в Україні не тільки викорінювали рідну мову з усіх навчальних закладів, а ще й діловодство вели

російською, ось чого росіяни дивилися на нас зверхньо.

Ставлюсь лояльно до розуміючих, розумних росіян. Але ж більшість тих, хто одружився з українцями, або вийшли заміж за українців, так і ностальгують за Росією, та не втікають додому. Але не це головне. Я за те, щоб відновити справедливість стосовно Олекси Тихого, і я за те, щоб думки Олекси Тихого дійшли до народу. Це був би вибух. Це сила!

Погоджуюся з думкою В. Ференца з Івано-Франківська про те, що хоч би хто що казав, а в Україні все залежить від українців.

Ця думка підштовхує нас до дій, як Олексу Тихого.

Мені 81 рік. Батько репресований, помер у Томському концтаборі 1943 р. Я перебувала на окупованій території й знаю, що це. 1932—33-го пережила Голодомор. 1946—47 — голод удруге. Знала методику і дії партійно-кадебістської влади. Хочу для дітей і онуків української України.

Мені болить!

*Мені болить, я буду рада,
Коли наш уряд,
Президент, Верховна Рада
Не будуть готувати зраду,
Не продадуть свого народу
Америці, Європі, а чи Сходу.
Мені однаково болить!*

Навіть тоді, коли

не буду жить.

Коли я стану попелом...

Мені однаково

Мій народ болить!

ПРОЙДУСЯ ПІОНЕРСЬКОЮ, ЗВЕРНУ НА ПРОЛЕТАРСЬКУ?

На продовження розмови, яку розпочав Євген Букет матеріалом “То чиї ж імена носять наші вулиці?” у ч. 5 за 2009 рік.

Максим ОПАНАСЕНКО,
м. Ірпінь
Фото автора

За роки незалежності у суспільстві й країні було чимало негараздів, конфліктів, помилок. Молода країна, як і дитина, багато робила непевних кроків, падала та піднімалася, дорослішала, розумнішала і змінювалася, але переважно в столиці й великих містах. Проте більшість українських населених пунктів залишилися рудиментами радянської епохи.

Місто Ірпінь поряд із Києвом. Тут є дитсадки, школи, санаторії, супермаркети, ресторани, залізниця і... пам’ятник “вождю всіх народів”. Молодь доволі специфічно висловлює ставлення щодо цього: постійно з’являються фрази на кшталт “Геть комуністів!” чи “Слава УПА!” До речі, щоб побачити пам’ятник, слід пройти вулицею

Карла Маркса, повернути на Паризької комуні і вийти на вулицю Раднаркому. А поряд — одна з центральних і найбільших вулиць міста — Третього Інтернаціоналу.

Про яку національну ідею може йтися, якщо молодь, яка за 10—20 років візьме на себе управління країною, фактично продовжує жити в Радянському Союзі, бо її щодня зомбують пережитки тоталітарної минувшини?

Ірпінська міська рада 2006 року ухвалила постанову “Про відродження і збереження культурної та історичної спадщини”. Вдруге цю постанову розглядали у вересні 2008-го за клопотанням Комісії з питань охорони культурно-історичної спадщини, а на обговорення громади міста її запропоновано ще пізніше — наприкінці листопада 2008-го. Тоді вирішили змінити назви 25 вулиць. Але перемогу святкувати рано.

Нещодавно в Ірпені замінили

всі таблички з назвами вулиць на нові (більші за розміром, з гербом міста), але... зі старими назвами! У приймальні міської ради це пояснюють тим, що таблички замовили раніше, ніж поставили на розгляд громади питання про перейменування. І розповіли, що тепер усе залежить від бажання жителів міста. Бюджет від цього не постраждає: зміна табличок і документації — ось і все, що потрібно.

Основна причина затримки, як стверджують чиновники, — жителі вулиць, назви яких потрібно змінювати. Мешканцям доведеться побігати по інстанціях для заміни будинкових книг, актів на право власності, документів про спадщину тощо. Юридичним особам доведеться змінювати все — від свідоцтва про державну реєстрацію до банківських документів. Тож обивателям простіше залишити все, як є.

Секретар Ірпінської міської ради Анатолій Мороз розмірковує: “Я не розумію, навіщо змінювати назви одразу 25-ти вулиць. Ми повинні позбутися згадок про тоталітарну владу, а для цього достатньо перейменувати назви п’яти—семи вулиць. Не варто чіпати Московську, Ленінградську тощо. Карла Маркса потрібно вважати не батьком комунізму, а економістом. Ірпінцям дуже не подобаються такі зміни — приходять люди зі скаргами”.

Натура чиновника, вчорашнього комуністичного чи комсомольського функціонера — все гальмувати. То коли ж вулиця Калініна в Ірпені носитиме просту, красиву і милозвучну назву — Калинова?

Згадуючи трагічні сторінки минулого комуністичного “раю”, дуже правильним видається рішення Міністерства культури і туризму України від 31 жовтня 2008 року “Про пам’ятки, взяті на облік відповідно до законодавства Української РСР, що не підлягають занесенню, до Державного реєстру нерухомих пам’яток України”. А отже, треба очистити українські вулиці від будь-яких згадок про тоталітарну владу та її очільників. Якщо хочемо розбудувати національну ідею і виростити нове покоління на засадах патріотизму й історичної грамотності, маємо розпочати цей поступ зараз.

ЦІНУВАТИ РОДИННУ ЗЛАГОДУ ЗАПОВІДАЄ 100-РІЧНА ПАРАСКОВІЯ ПОТОЦЬКА

Тетяна БУДАР,
м. Бережани Тернопільської обл.

Окрім родичів, бабу Параску втратили голова районної ради Р. Висоцький, його заступник В. Пуківський, перший заступник голови райдержадміністрації В. Петровський, представники Підвисоцької сільської ради (сільський голова О. Малиняк), Підвисоцької школи (Т. Семеген), місцевої початкової школи (О. Филиппак), гості з Києва.

Парасковія Михайлівна Потоцька і справді заслуговує на щедри дарунки. Її доля була нелегкою, однак щасливою. Довелося їй пережити не тільки радісне дитинство в нині польському Сяноку, а й роки війни, депортацію 1946 року з рідної землі, звикання до незнайомого краю і чужих людей у підрадянській Україні. Параску тоді записали до колгоспу й змусили працювати за “трудодні”.

У характері Парасковії

До найстарішої мешканки Гутиська Парасковії Потоцької завітала делегація, щоб привітати зі 100-річчям, вручити вітальну листівку від Президента України В. Ющенка.

Потоцької досі збереглися, як жартують її родичі, “польські замашки”. У цьому переконалися і гості, коли 100-річна бабця продекламувала польською мовою духовний вірш “Польський хрест”. А ще баба Параска пам’ятає, окрім українських, вірші англійською та єврей-

ською мовами, які вчила колись у школі в селі Кам’янка Сяноцького повіту Краківського воєводства. Вимоги тоді були високими. Випускники гімназій, як часто розповідали бабця дітям та внукам, були майже поліглотами, хоч удома доводилося багато працювати, адже батьки тримали чимало худоби й поля (в родині Параски було 7 га).

Багатодітну родину доля розкидала по різних кутках Галичини. Параска з чоловіком і трьома дітьми (дочкою Марією, синами Степаном і Миколою) опинилася на Бережанщині в селі Гутисько, де природа трохи нагадувала рідні Бескиди. Тут і криницю з цілющою водою знайшли. Біля неї й оселилися. Бабця й досі дякує Богу за те, що водичку добру все життя пила. Може, тому й дожила до таких поважних літ, хоч тяжко працювала і в колгоспі, й на

Парасковія Потоцька з чоловіком

З донькою Марією, зятем Михайлом, онуками й правнуком

власному полі. Як кажуть її рідні (Парасковія мешкає разом з дочкою Марією, зятем Михайлом Іляшами, онуком Василем, його дружиною Галиною та правнуком — дворічним Ярославом), бабця чи не щодня цікавиться погодою й непокоїться, чи буде врожай.

Уже сорок літ чоловіка Парасковії нема на світі, й вона дуже сумує за ним. Завжди над усе цінувала родинну злагоду, любов, учила цього дітей і внуків.

Окрім трьох дітей, у баби Параски четверо онуків і п’ятеро правнуків. Любить, коли вони з’їжджаються і разом святкують Різдво, Великдень, чиїсь іменини. Тоді вона багато дізнається, що відбувається в Україні й світі. Любить бабця обговорювати новини, та, на жаль, уже недочуває. Та й здоров’я не те, тож доводиться старенькій більше лежати. Але силою її духу й оптимізмом можна захоплюватися.

ЖИТТЯ, ЗІТКАНЕ З ЛЮБОВІ Й ТЕРПІННЯ

Тетяна КРОМБЕТ,
просвітянка, с. Бишів Макарівського району Київської обл.

Хто із нас на світі не розп’ятий? Воно, як маєш серце не з людини, Розп’яття — доля кожної людини. Та є печальна вітха далекі: Комусь на світі гірше, як тобі.

Ці слова Ліни Костенко з “Марусі Чурай” — про життя Любові Легчилової. Дитя війни, Люба зростала дев’яткою, найменшою у сім’ї, коли батько загинув на фронті.

Любов Легчилова і Тетяна Кромбет

ті. Половина її життя минула у рідній Білорусі, де після закінчення сільгоспакадемії працювала агрономом, а друга половина — в Україні, в селі Бишеві Макарівського району на Київщині.

Тяжкі випробування випали на долю Любові Максимівни. Була сім’я, троє синів, але на старість залишилася сама. Горе затьмарювало очі, але жінка знайшла в собі сили вистояти, відродитися душою.

Кажуть, час лікує душевні рани. Ні, не тільки час — треба, щоб був якийсь стрижень, що не дасть душі зламатися. Любов Легчилова — особистість творча, обдарована: вона пише вірші.

“Коли йшла полем, а над головою лише спів жайвора та легкі, мов із вати, хмаринки на блакитному небі, дум-

ки самі снувались у вірші, кожен крок римувався новим рядком”, — ділилася Любов Максимівна.

Тож не дивно, що провідна тема її віршів — краса природи, землі, люди, що працею живуть на цій землі.

Любов Легчилова — авторка кількох поетичних збірок. До того ж, їй вдаються не лише вірші: її хата палахкотить вишивками. Вишитими власноруч рушниками прикрасила нашу сільську церкву, а ще підносить свій голос до Бога, співаючи у церковному хорі, пише пісні для хористів Будинку культури.

Попри удари долі, всі ті труднощі, які довелося пережити, серце не зачерствіло, не збайдужіло, не перестало любити життя, бо до цього зобов’язує ім’я, яке дали батьки, — Любов.

Кожна людина повинна залишити після себе слід на землі. Від неї самої залежить, яким він буде: “Кожен пізнається по плодах своїх”. Любов Легчилова віддає свою душу у віршах. Сила духу цієї жінки, її стійкість, терпіння, любов до життя — приклад для оточення.

Односельці щиро люблять Любов Максимівну, адже вона запалює всіх навколо своєю енергійністю, товариськістю та веселим настроєм. Просвітяни нашого осередку зичать пані Любові здоров’я, наснаги, творчих злетів та нових поетичних збірок.

Тетяна БІДЗІЛЯ,
м. Бережани Тернопільської обл.

Інколи Віталік бачив на маминих очах сльози. Хоч був ще маленький, а вже розумів, що мамі боляче, адже вони чомусь не жили разом. Віталік часто запитував себе: чому?

Мама ж завжди була така добра! Тільки інколи сердилася, коли тато приходив з роботи додому на підпитку й починав сварки. А часом виганяв їх із сестрою в іншу кімнату, і тоді до Віталіка долинали мамині ридання і татова лайка. Віталік тоді не раз і сам плакав, ладен був заховатися будь-куди, тільки б не чути цього.

Але як тато з мамою мирилися, було дуже весело, спокійно. Вони сідали всі разом за стіл зі смачними стравами або гралися в кімнаті чи ходили в гості до знайомих.

Колись Ганна була веселою, балакучою, мріяла про щасливу сім’ю, люблячого чоловіка, гарних дітей. Спочатку насправді відчувала любов і розуміння чоловіка. Та з часом Ярослав ставав дедалі вимогливішим, жорсткішим.

Народилася Надійка, і Ганна сподівалася на потепління у стосунках. Але — не здійснилося: чоловік дедалі більше її ображав, принижував. Уже й не тишили його підвищення на службі. Народження Віталіка трохи змінило Ярослава, та не надовго. Навіть як будували хату, молода жінка почувалася часто чужою і зайвою, непотрібною чоловікові. Він приходив додому пізно ввечері, а то й уночі. “Під мухою” влаштовував сварки, дорікав за дрібниці...

Ганна не могла усвідомити, що все це відбувається з нею, що так поводить її колись люблячий делікатний хлопець. А вже коли справа доходила до бійки, жінка ціпеніла від страху й огиди. Куди поділося минуле кохання? Навіть спогади не зігрівали серце. Вона замикалася в собі, думаючи, що буде далі з нею, з дітьми, чи зможе й надалі терпіти знущання й побої.

“Як добре тобі, — заздрили знайомі. — Чоловік твій — на високій посаді, грошей заробляє бага-

НАТЕРПІЛАСЬ, ТА НЕ ПОКИНЕ

...Віталік дуже любив, коли до нього в школу приходила мама. Вона тихенько чекала в коридорі, доки закінчиться урок. А вже як виходив разом із шумливою дівторою з класу, ніжно брала за руку, і вони йшли до вікна й розмовляли.

то, не те, що ми — перебиваємось, як можемо”.

Ганна тільки сумно зітхала. Не хотілося виносити свої болі на людях...

Ярослав ставав дедалі жорсткішим. “Я тебе доведу до того, що за мною на колінах повзатимеш, молитимешся, щоб я до тебе заговорив!” — допікав словами. Ще й підбурював дітей проти неї.

Ганна зі сльозами згадує, як він демонстративно садив дочку і сина до себе в машину, катав, давав їм гроші, а вона залишалася вдома сама. Особливо піддавалася батьковим “навчанням” Надійка, хоч інколи й співчувала матері. Віталік більше горнувся до мамі. Але протистояти владному татові дитина не могла.

Напруга в сім’ї зростала. — Життя було, мов пекло, — згадує Ганна. — Ніби хтось нам порбив.

І одного дня Ярослав подав заяву на розлучення.

— Маєш дати згоду одразу! — застеріг. — Погодишся — матимеш півхати і житимеш із дітьми. А ні — залишишся ні з чим, ще й аліменти платитимеш.

Ганна від таких слів жажнулася. Пристала на його умови. Адже він, бачте, “матеріально добре забезпечений”. Це визнав суд. А ще... присудив дітей батькові.

Рішення суду перевернуло всі Ганнині сподівання — вона повинна платити аліменти дітям! Здоровий глузд не міг цього осягти: нормальна жінка, хороша мати, не наркоманка, не пиячка, не легковажна — і забрали дітей, про яких піклувалася й віддавала їм тепло, увагу, любов. Незбагненим був присуд...

Ганна витерпіла і це. Покинута близькими, дорогими їй людьми, вона оселилася у матері. Старанно, як і раніше, ходила на роботу. Була привітна, хоч у серці — незагоєні рани від зради й підступності.

Ярослав після “переможного” розлучення триумфував.

— Можеш брати собі півхати, — саркастично казав він. — А до дітей — не сунься!”

Ганна обурювалася, та нічого вдіяти не могла. Її половина хати була порожня.

“Як вас люблю, любі мої дітки, як за вами пропадаю!” — голосила зболена материнська душа. І мати шукала з ними зустрічі, приходила в неділю і свята, щоб подарувати щось своїм кровинкам, щоб побачити їх і потім проплакати довгі ночі.

Не впала Ганна, як бажав їй Ярослав, вистояла. Та він... Не приживалися в його хаті нові жінки. І сміху дитячого не вистачало, бо не було з дітьми найріднішої людини — матері.

Сусіди скрушно хитали головою. Мати з боєм заглядала дітям у вічі й мовчки терпіла байдужість. “Я все одно їх не покину! — твердила знайомим. — Я доб’юся правди, справедливості!”

Хотіла взяти дітей до себе, коли Ярослав захворів, — не віддала свекруха: переконала всіх, що дітям у матері нічого робити. Просила Ганна дітей на канікули — також не віддали, відвезли в село.

Спливав час... Діти підростали. Як і більшість українських жінок, не з добра поїхала Ганна шукати щастя в чужій краї. Але життя змусило. І не лише безгрошів’я, а й гірка несправедливість.

...Одержавши легалізацію, Ганна приїхала з Іспанії лише на кілька тижнів. Розрахуватися з боргами, відвідати батьків і... дітей. Так, саме її дітей, яких у неї колись відібрали. На чужині вона навчилася не плакати від душевного болю. А може, ще й раніше, після того, як пережила приниження.

Щоб діти вірили — мама їх ніколи не покине!

ІЗ ВУСТ В УСТА

ЧЕРВОНА КАЛИНА

Червона калина
У лузі стояла.
Із походу дівчинонька
Козака чекала.

Та чекала літо,
Чекала ще й зиму —
Та й питала у лузі
Червону калину:

“Розкажи, калино,
Ти тут серед поля,
Розкажи, калино,
Яка моя доля?”

Чому сумні мої думи
І сні невеселі,
Коли милого побачу
У своїй оселі?”

Стоїть в полі та калина,
З вітром розмовляє,
А дівчина із походу
Козака чекає.

Знов цвіте калина,
Сонце ясно сяє,
Ну а та дівчина
Надію ще має.

ДВА БЕРЕГИ — ОДНА РІЧКА

Два береги — одна річка,
Шинкарочка-молодичка
Горілочку наливає,
На козака поглядає.

А козак підморгнув
Ще й підкрутив вуса:
— Шинкарочко чорноброва,
Я тебе боюся.

— Ой не бійся, козаченьку,
Чарувать не буду,
Бо я твої чорні вуса
Повік не забуду.

Два береги — одна річка
При гарній долині,
Шинкарочка козака
Виглядає й нині.

Виглядає нині,
У степ поглядає,
А в душі їй серденько
Спокою не має.

Ой вернися, козаченьку,
В цю гарну долину,
А я тобі у шинку
Налию чарчину.

ОЙ У ПОЛІ ДУБ ЗЕЛЕНИЙ

Ой у полі дуб зелений
Й козацька могила.
Виглядала козака
Дівчинонька мила.

Виглядала і чекала
Козака з походу.
Сама була, як калина, —
Гарненька на вроду.

Зима уже відшуміла,
Уже сніжок тане,
А милого козаченька
З походу немає.

Знову уже дуб зелений
В полі розцвітає,
А серденько у дівчини
Сивий смуток крає.

І сорочку миленькому
Шила-вишивала,
Та сорочка про милого
Пам’яткою стала.

Стоїть в полі біля дуба
Дівчинонька мила,
Ну а рядом із цим дубом —
Козацька могила.

БІЛЯ КОРЧМИ

Йшли козаки на війну
З турком воювати
Та й рішили біля корчми
Пісень поспівати.
А ті пісні сумні такі,
Сумні, невеселі —

Чи повернемось колись ми
У свої оселі?

Наливай, корчмарю,
Та й повнії чари,
Хай же згине вража сила —
Турки і татари!

Та й поїхали козаки
В чужу сторононьку,
Щоб за вільний край свій
Скласти голівоньку.

Ой висока в чистім полі
Козацька могила,
Отут душа козацькая
І могутня сила.

Біля корчми знову пісні,
Знову сумні чути —
Це зібрались козаченьки
Друзів пом’янути.

Ще не вмерла наша сила,
Міцнішою стала,
А вам, рідні козаченьки, —
Пошана та слава.

ДУМИ МОЇ ЧУМАЦЬКІЇ

Зупинились чумаченьки
Біля водопою —
Пийте, воли, пийте сірі,
Корміться травною.

Один чумак зажурився,
Лежить спочиває,
А в далекій стороні
Дівчина чекає.

Біля цього водопою
Червона калина,
Виглядає із мандрівки
Чумака дівчина.

ПІСНІ КСЕНІЇ ІСКРУК

Ксенія Іванівна Іскрук народилася 1892 року в селі Красногірці Голованівської волості Балтського повіту Подільської губернії. Померла на 105-му році 1997-го в рідному селі, але вже Кіровоградської області Голованівського району. Протягом всього життя Ксенія Іванівна ніколи не покидала рідного села, де працювала кравчиною. До глибокої старості пам’ятала багато пісень, які, як сама казала, ще співала її бабуся. Отож і вона шила та співала.

Тексти пісень, які пропонуємо до уваги читачів, записав місцевий краєзнавець, директор сільського державного музею Георгій Варфоломійович Кулик, мати якого теж любила співати і часто ходила до тітки Ксені. На світлині бачите Ксенію Іванівну в день її 100-річчя.

Якщо Ви, шановний читачу, теж маєте записи від носіїв народнопісенної лірики і вони справді цікаві, надсилайте їх до редакції.

Думи мої чумацькії,
Думи невеселі,
Що робиться в ріднім краї,
У моїй оселі?

Напився чумак водиченьки,
Помолився Богу,
Запріг свої воли сірі,
Вирушив в дорогу.

В ЧУМАКА ВЕСІЛЛЯ

Везли сіль чумаки
З Криму на Поділля.
Попросили бандуриста,
Щоб зіграв весілля.

Бандурист був сивий-сивий,
В дорозі стомився,
На прохання чумаченьків
Таки погодився.

Та й пішла чумацька валка,
Скрипучи возами,
До рідної сторононьки
Деся там за лісами.

Сидить бандурист на возі,
Щупаючи струни,
А в кожного чумаченька
Невеселі думи.

Що ви хлопці сумні такі? —
Бандурист питає. —
Вже моя бандура
Пісень починає.

Рідна наша сторононька
І рідна домівка,
Там чекає чумаченька
Гарнесенька дівка.

Ой ви, воли круторогі,
Яка у вас сила,
Що дівчина чумаченька
Взяла й полюбила.

Не журися, чумаченьку, —
Край не за горами.
Вже приїдеш до дівчини,
До батька й до мами.

Якщо твоя наречена
Із цього Поділля,
То зіграємо тобі
Гарненьке весілля.

Аж три дні бандура грала,
Як прийшла неділя,
В молодого козаченька
Родом із Поділля.

КОЗАК МОЛОДЕНЬКИЙ ЗІБРАВСЯ В ПОХІД

Піднялося сонце
Раненько зі сходу,
Козак молоденький
Збиравсь до походу.

Зібрав прості речі:
Шаблюку та люльку,
Пішов проганяти
Татарина й турка.

За вільну земельку,
Яка життя дала,
Дівчина козаку
Кисет дарувала.

І мати старенька
Ішла проводжати.
Дівчина сказала:
“Я буду чекати”.

Чекала два літа
І зимоньку-другу,
Душа відчувала
То радість, то тугу.
І якось під осінь,
Ще зовсім раненько,
Вернувся з походу
Козак молоденький.

ДВІ МОЛОДІ ДОЛІ

Коло річки, під горою,
Зупинились чумаки,
Розпрягли волів попасти
Ще й напитися води.

Ой широка луговина,
В річці чистая вода,
Там дівчина воду брала,
Чорнобрива, молода.

Молодий чумак із валки,
Що Остапом звався,
Як угледів ту дівчину,
Так і закохався.

“Ти, дівчино чорнобрива,
Напевне, тутешня,
В тебе стан гнучкий дівочий,
Сама, як черешня”.

А дівчина, Соломія
Яку було звати,
Вирішила в чумаків
Солі поміняти.

Так окраєць хліба
І кусочок солі
Об’єднав навіки
Дві молоді долі.

ОЙ ТА НА ІВАНА

Ой та на Івана,
Ой та на Купала
На березі на ставочку
Дівчина стояла.

— Чом стоїш, дівчино,
Про що ти думаєш,
Чом коси не чешеш,
Чом не заплітаєш?

— Стою, ноги мию
Й косу заплітаю,
Та й свого милого
Іванка чекаю.

А вода в ставочку
Та й тиха стояла,
А це ж на Івана
Та й ще на Купала.

— Ой прийди, Іванку,
Прийди на Купала,
Мої очі плачуть —
Я тебе чекала.

Ой ніч така гарна,
Зоряна та ясна,
Чом дівоча доля
Та така нещасна?

РОЗСТЕЛИВСЯ ТУМАН

Розстелився туман
Та й на всю долину,
Зупинились чумаки,
Ідучи до Криму.

— Рідні мої чумаченьки,
Рідні мої браття!
Шукай вовну та кресало —
Розпалим багаття.

Розгорілось те багаття,
Освіща долину, —
Чумаки пісень співають,
Згадують родину.

Згадують родину,
Дівчину, дружину, —
Ідучи у край далекий
Аж по сіль до Криму.

Ой раненько чумаченьки,
Розправивши плечі,
Напоїли волів сірих
Із річки Нетечі.

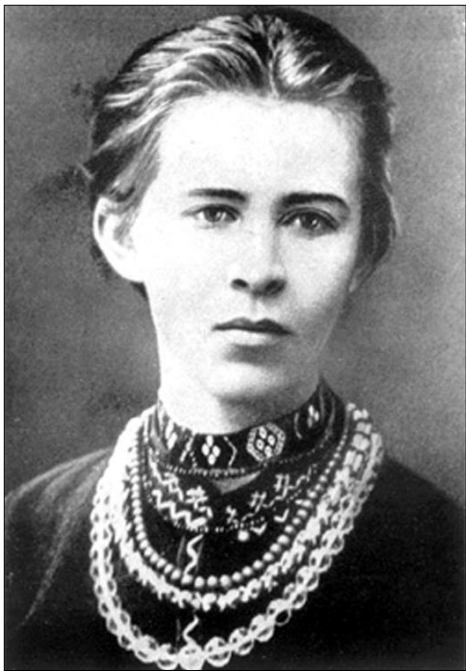
Із долини той туман
Іще не піднявся,
А чумацький караван
Уже в Крим подався.

Біля річки Нетечі,
Де росла калина,
Ще жива, іще не вмерла
Чумацька родина.

Віктор Наконечний. “Помисли наших предків”

Надіслав до редакції
Сергій ПІДДУБНИЙ,
с-ще Голованівськ
Кіровоградської обл.

Леся Українка

Володимир ВОЙТЕНКО,
професор

1. Лесю Українку (народилася 25 лютого 1871 р.) поховали в серпні 1913 р., а вже в лютому 1914-го, 95 років тому, в Києві відбулася прем'єра її драми “Камінний господар”. Людмила Старицька-Черняхівська в газеті “Рада” оприлюднила рецензію, в якій проголосила знаменні слова: “Відбувалася велика дія: український театр, лишаючись суто українським, набирав силу загальнолюдської вартості. Прекрасна п'єса, що скрасила б кожен європейський театр, мала відогратися перед нами, і в глибині серця билася, як птах у сильці, несміла думка, чи ж наш український театр в сучасному стані своєму вийде з перемогою з цієї справи. Він переміг! [...] Два роки тому, коли Леся Українка сповіщала мене про свій замір написати українського дон Жуана, вона писала: “До чого дерзость хохлацкая доходить!” — скаже, напевно, добродій Струве і всі пріснії його”.

Чи “Камінний господар” — п'єса про кохання? Дон Жуан збиває з пантелику — знаємо, хто він і який вимір його почуттів. Вперше зустрічаючись з Анною, він, сказати б, щиро бреше, як це до нього й після нього — дослухаючись до свого ества — робили й роблять усі чоловіки: “Не знав я тільки вашого імення, // не знав обличчя, але я шукав // у кожному жіночому обличчі // хоч відблиски того ясного саява, // що променіє в ваших гордих очах”. Загалом у цій драмі дон Жуан авторці ближчий, ніж Анна; треба подолати інерцію й упередженість, щоб зрозуміти, хто є хто. “Партію кохання” виконує Долорес, подруга Анни, фатально віддана звабникові. В її словах чуємо далеке відлуння особистої трагедії Лариси Петрівни, яка, ще не буди дружиною, стала вдовою. Долорес: “Чому я не циганка, щоб могла // зректися волі вільної для нього? // Чому я не жидівка? — я б стоптала // під ноги віру, щоб йому служити! // Корона — дар малий. Якби я мала // родину, — я б її не ошаддила...”

Долорес знає про всі “подвиги” дон Жуана і розповідає Анні про останній — він “підмовив” абатису (онуку самого інквізитора), а “потім абатиса та держала // таверну для контрабандистів”. Розмова про це однозначно позиціонує подруг. “Він не без дотепу, твій дон Жуан”, — каже Анна. “Найбільше заздрю я тій абатисі! // Вона зреклася раю”, — каже Долорес. Зрештою знаходить спосіб занепасти себе заради коханого. Декрет короля повертає розбишаці права града, проте “Я за декрет цей тілом заплатила”. Долорес іде в монастир, натомість дон Жуан починає легітимно розкошувати на сцені, маючи для жінок шарм домінантного самця (перепрошую, це мене зіпсувала медицина), а для чоловіків — гостре слово і гостру шпагу.

А хто командор? А він “не дуже молодий, поважний і здержаний, з великою гідністю носить свій білий плащ”. У належний час із під того плаща дістає перлювий убір для голови і підходить до Анни. Вона мовчки включається, але раптом випростується, намагаючись так високо підняти голову, щоб поставити командора в незручне становище. Проте він, наложивши на неї шлюбний подарунок, констатує: “Як бачите, досяга”. Так йому здається... Це треба точно відіграти на сцені й розумно побачити з глядацької зали: ко-

1963 року в Києві відбулися урочисті збори, приурочені 50-річчю з дня смерті Лесі Українки. Збори відкрив Олесь Гончар, а з доповіддю виступив Максим Рильський. Золотий наш Максим Тадейович сказав те, що мало бути сказане в присутності партійних бонз, ні на йоту не поступившись істиною про Лесю і додавши до її канонічного образу несподівані слова: “Це була жінка-боєць, жінка-воїн — суцільна правда. Але це була жінка, і глибокою, ніжною жіночністю овіяні деякі її ліричні шедеври, в яких вона — на хвилинку — опускала (не випускала) свій меч. Як на приклад багатогранності Лесиної лірики, вкажу на російський її вірш-імпровізацію, пронизаний почуттям земної — прихованої, глухої, але тим сильнішої пристрасної”. Рильський прочитав вірш: “Когда цветет никотиана // И точно светит из тумана, // Как будто падшая звезда, // Вся бледная от тайной страсти, // Все вдруг становится тогда // Покорно непонятной власти. // И если вы тогда вдвоем, // И возле вас сияют очи, // Горя таинственным огнем, // Как отраженьем звездной ночи, // И голос милый вам звучит, // Как будто в тишине журчит // Струя волшебного фонтана, // Бегите прочь от этих чар, // Они зажгут в душе пожар, // Когда цветет никотиана”.

З позначених туберкульозом вузьких життєвих меж молода Лесина душа рвалася на волю. Гіркий досвід лікарських поразок трансформувалася в терплячу мудрість. І вже через неї письменниця дійшла розуміння того, що по волі вмирає. Пішла з життя через недуже тіло, але з нескореним духом.

ЛЮТНЕВІ МЕДИТАЦІЇ

ханья нема й не буде, є шлюб, етикет і примхи нареченої, яка (мало не позіхаючи) віддається за командорський плащ.

Невдовзі Анна дізнається, що командор претендує на іспанську корону, а “найвища скеля”, каже він, “лише тоді вінець почесний має, // коли зів'є гніздо на ній орлиця”. Королева — не якась там г'рандеса... Вперше бачимо порозуміння, душевний контакт між Анною і командором. Шкода, що авторка п'єси, орієнтуючись (і даремно) радше на читання, ніж на сценічну виставу “Камінного господаря”, не акцентувала цього моменту, лише натякнувши на зацікавленість Анни короною (і лишивши в її репліках сухість розумного ества, насправді позбавленого статі). Епізод закінчується тим, що командор іде на якесь поважне зібрання — “як часом запізнюся, то не ждїть”. І тут — ви вже здогадалися — у вікно влізав дон Жуан, падає на коліна і покриває руки Анни пекучими поцілунками. Жвавий діалог, і зрештою звабник пориває Анну в обійми, а вона схиляється йому на плече і проривається риданнями. Вперше гарненький жіночий манекен викazuje присутність душі... Щоправда, Лариса Петрівна, не любивши свою Анну, і тут не подарувала їй бодай кілька таких реплік, які могли б викликати співчуття читача (глядача) до цієї глибоко нещасної дійової особи. Далі — ви вже здогадалися — повертається командор. Дзвенять шпаги... дон Гонзаго де Мендоза падає і вмирає... Анна (знову, як завжди, спираючись на логіку, а не на почуття) пояснює донові Жуанові, хто він, а хто вона, і мало не в потилицю виштовхує авантюриста за вікно.

З рецензії Л. Старицької-Черняхівської: “Чудово написаний і так само виконаний діалог командора і Анни, в якому ширяться горді мрії про королівський трон. І раптом, як підих палкого вітру, поява дон Жуана і мовчазна дуель. Холодом і далеким часом повіяло від цієї прекрасно виконаної сцени. Впав мертвий командор”. На цьому шановна рецензентка обриває розмову про сюжетну інтригу, в жодний спосіб не коментуючи п'ятої й шостої дії. Шкода, бо саме в них Леся Українка пропонує оригінальну колізію, за якою її “Камінний господар” відрізняється від варіантів “Камінного гостя” Мольєра і Пушкіна. Порівняння цих творів у вимірах краший-гірший не має сенсу, бо, попри поверхову схожість сюжету, вони дуже різні. Але в чому різниця? І в чому сутність нашого, українського варіанта? Хоч і з різних причин, “Страшна помста” Гоголя і “Камінний господар” лишаються тими творами, зав'язку яких пам'ятають усі, але мало хто з читачів усвідомлює, чим насправді все закінчилося.

2. Зустріч дон Жуана й Анни (вдови) на кладовищі (п'ята дія) — традиційна для всіх варіантів; у Пушкіна з неї починається п'єса. Похмуро-романтична декорація формує контрастне емоційне тло (справжній чи удаваний смуток Анни, гарячкова — справжня чи удавана — закоханість дон Жуана і рухає сюжет: лише звідси можна запросити камінну статую господаря на вечерю до його земної оселі. Зауважу, що в Лесі Українки ініція-

Сцена зі спектаклю “У полоні пристрасей” за драмою “Камінний господар”.
Театр російської драми імені Лесі Українки

тива запрошення належить не знахабнілому звабникові жінок (як у Пушкіна), а його слугі. Сам дон Жуан втішається думкою про наступне побачення (“Я вас прийму. І ще гостей покличу”). І його зовсім не цікавить обтесана каменюка з командорської патерицєю, мечем і розгорнутим сувоєм. Станарель, який багато встиг побачити на службі в пана, спочатку обережно, а далі нахабніючи, бере на клини і дон Жуана, і камінну подобу його жертви: “Незрушно-міцний і величний пане! // Звольте прийняти привіт від дон Жуана. // Мій пан дістав високу честь запросин”. Та раптом скрикує, прочитавши на сувої “Приходь, я жду”. Прекрасна деталь, винайдена авторкою драми: скульптор адресував ці слова на самперед удові командора; вони входили до композиції надгробка вчора і виходитимуть завтра, але сьогодні особливий день, а три слова на сувої наближають фатальний фінал. Дон Жуан, не вірячи очам, читає й перечитує ці слова... після паузи (після паузи! це треба добре зіграти і розумно побачити), намагаючись зберегти спокій, промовляє: “Ну що ж, і я, либонь, не без девізи”. Чи й справді має за душею якийсь принцип, щось, крім одноманітного півнячого вокалу? Не раз і не два в попередніх чотирьох діях говорив про свободу, зневагу до етикету і часті вільного чину; в такий спосіб “підмовив” навіть абатису — а що скаже мертвому командорові?

Третій сюжетний хід, започаткований на кладовищі, протиставляє Анну всьому клану де Мендоза: одна зі своячениць командора випадково стала свідком її розмови з доном Жуаном і зробила свої передчасні висновки.

Шоста дія; світлиця для бенкетів у командорській оселі. “Анна в білій сукні, лямованій по всіх рубцях широкою чорною габою” (така до несмаку демонстративна вишуканість когось нагадує, але це мене зіпсувала політи-

ка), вводить гурт гостей, далеких і близьких родичів командора. Як годиться, із запізненням, щоб це бачили (Лариса Петрівна залюбки використовує можливості драматичного жанру), входить дон Жуан. Він сідає на єдине вільне місце — чільне місце командора, і з цієї миті його доля остаточно визначена, а його час перейшов на зворотний відлік — до нуля. Десять сторінок майстерного тексту, сповненого мотивів підступності, надії, натяків, щирих слів, обурення, сорому, розпачу, погорди і приниження. Анна відрізає собі шляхи до відступу і проголошує особливі права запізненого гостя в цій оселі. Родичі командора підводяться і, не втрачаючи гідності, йдуть.

Дон Жуан розгублений: він звик бути зверхником, таємним диригентом амурних оркестрів... а що тепер? Права? Які права без жодного поцілунку і п'яного запаху жіночої плоти? Навіщо якісь права йому, переконаному безправнику і співцеві вільного чину? Анна гордо викаблучується: “Я вам здобуду гідність командорську. // Бо вже ж обранець мій не стане низько // в очах лицарства й двору”. Підступає ближче, пристрасно шепоче: “Так, здобути трон! // Ви мусите у спадок перейняти // і мою мрію вкупі з командорством!” Виймає з шафи білий плащ командорський, дон Жуан “бере його на себе”. Патериця. Меч. Шолом з білими перами. Тим часом із свічада вирізняється постать командора, камінною ходою йде до самозванця... Вони своє заслужили. Командор лівицею ставить Анну на коліна; “правицю кладе на серце дон Жуанові”; той завмирає; Анна падає ницьма до кам'яних ніг. Вона могла б (але не змогла) бодай чимось зрівнятися з господарем дому — як не силою кохання, то бодай відданістю йому, натомість стала цнотливою повією. Дон Жуан фактично проминяв своє волелюбство і чоловічу завзятість на міху королівської влади. Колись (давно, три дні тому) він і Долорес промовили чи не найголовніші в драмі слова.

Долорес. Ви, дон Жуан, нічим не завинили // проти жіноцтва?

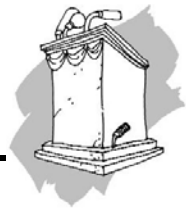
Дон Жуан. Ні. Нічим, ніколи. // Я кожен раз давав їм теє все, // що лиш вони могли змістити: мрію, // коротку хвилю щастя і по-рив, // а більшого з них жадна не зміщала, // та іншої і того було надміру.

Долорес. А ви самі могли змістити більше?

3. Чи на часі були ці європейські вишуканості тоді, коли Леся Українка писала свою драму, і чи на часі розмова про них сьогодні? Начебто маємо на карку гарячіші проблеми... Проте коли йдеться про кохання, владу, смерть і буденність, нічого гарячішого немає. У цих чотирьох вимірах живемо всі, й марнує життя той, кому раз і назавжди вистачає одного виміру. Трактуючи кохання як універсальний Ерос, побачимо в ньому не лише сьогоднішній поцілунок, а й завтрашню жагу творчості. Універсальний Танатос (і смерть як його крайня реалізація стосовно окремої людини) має свої психологічні потенції. В такому контексті заслуговує на увагу коментар Гоголя до картини Брюллова “Останній день Помпеї”. Загибель розкішних красунь через виверження вулкана передає, на думку письменника, найглибшу сутність трагічного: “Нас лякає не руїна і не смерть; навпаки, в цьому є щось поетичне, закручене у вихор душевна насолода; нам жаль своєї милої чуттєвості, нам жаль своєї прекрасної землі”. Брюллов, вважає Микола Васильович, “на повну силу відчув цю думку”.

Влада може стати сурогатом усього розмаїття, що його творить контраверсія Ерос-Танатос. Потуга буденності полягає в її здатності замулити душу до повної нечутливості, аж до неіснування.

Так, чи приблизно так, орієнтує нас спадок давніх греків. Їхнє мистецтво, філософія, поєднавшись із єврейським монотеїзмом, створили європейську (християнську) культуру. Деякі народи — українці поміж них — долучили до неї орнаменти пантеїзму (лайлива назва якого — поганство, язичництво). Це не випадковість, що саме “Камінний господар” і “Лісова пісня” — найвищі в драматургії Лесі Українки. Долорес і Мавка — сестри; третьою в їхньому гурті була сама Леся. Лютим 1897 р. датований “Романс” (“Не дивися на місяць весною...”), а невдовзі на папір лягли слова довічної гротюки, адресовані тому, який їх ніколи не прочитає: “О візьми мене з собою, і нехай над нами в'януть білі троянди!” За одну ніч після смерті коханого було написано “Одержиму”; її енергетика нагадує про кульову блискавку.

● ПРЯМА МОВА

— **Пане Олеже, як би Ви охарактеризували сьогоднішню суспільно-політичну ситуацію в Україні?**

— Україна перебуває в доволі затяжній, системній, перманентній кризі. Вона має внутрішній характер, хоч інспірована зокрема і ззовні. Ця криза вже фактично призвела до руйнування держави і державних інституцій. Три гілки влади, які мали б бути незалежними, тобто законодавча, виконавча і судова, у нас не працюють. Практично суди, правоохоронні органи приватизовані політичними партіями, у свою чергу політичні партії, які представлені в парламенті, цілком залежні від кримінально-олігархічних кланів, що впродовж останнього десятиріччя тримають у руках державу. Їм належать засоби масової інформації, партії, надра, ресурси. Боротьба вже ведеться за повне розшматування та знищення Української держави.

Україна починає втрачати свою територіальну цілісність. Перша така неприємна ластівка — це програв у Гаазькому суді шельфу в Чорному морі, де є поклади нафти і газу.

Сепаратизм розвивається в Криму. Також це так званий ПІСУАР — Південно-східна республіка, інспірована Партією регіонів. Активізувався процес відродження нібито Донецько-Криворізької республіки, яка свого часу була сформована Артьомом і Леніном. Проблеми на Закарпатті з русинством. Тобто Україна на грані втрати територіальної цілісності,

«ЛЮДИ ПОЧИНАЮТЬ РОЗУМІТИ ПОТРЕБУ ОЧИЩЕННЯ ВЛАДИ»

На запитання нашої газети відповідає голова Всеукраїнського об'єднання “Свобода” Олег ТЯГНИБОК.

що може призвести до втрати державності.

— **Чи розуміє це сьогоднішня влада?**

— Влада, яка нині представлена псевдоелітою, не здатна тверезо оцінити ситуацію, що ж робити в Україні. Вони захоплені й повністю поглинуті конфліктом між собою, поділом повноважень, амбітною боротьбою. І все це — як у дитячій пісочниці. В результаті Україна втрачається внутрішньо, оскільки народ вже повністю зневірений — не вірить, що політики можуть знайти правильний шлях. З іншого боку, Україна стрімко втрачає в іміджевому плані: рейтинг її у світі зараз нижче нуля.

На превеликий жаль, Україна протягом останнього року програла абсолютно всі війни Росії, нашому основному супротивникові. Ми прогнали інформаційну війну. Україна перебуває в стані дуже жорсткої інформаційної окупації. Ми прогнали дипломатичну війну. Росія щоразу “обскакує” Україну в міжнародних інституціях, коли розглядають такі питання, наприклад, як Голодомор чи газові конфлікти. Україна повністю програє в економічних, енергетичних питаннях. Зокрема, це програв газової війни. Останнього крапкою може стати російський кредит, тобто умови його отримання, особливо підписання нульового варіанта, коли Україна відмовиться від колишніх радянських активів за кордоном. І ще гірше, якщо відмовиться від претензій до Росії як інформаційного й економічного окупанта нашої держави впродовж останніх десятиліть.

— **Картина доволі невесела — отакій діагноз. Що робити, як лікувати?**

— Відповідь як лікар за фахом. Колись в медінституті професори нас вчили: якщо хочеш бути хорошим лікарем, треба передусім встановити точний діагноз. А для цього слід з'ясувати причини хвороби. Тоді вже можна лікувати. Тут слід сказати, що основною причиною такої ситуації в державі є те, що нею керують кримінально-олігархічні клани, що псевдоеліта, яка при владі, — це фактично вихідці з епохи Брежнєва—Щербицького.

Подивіться на склад Кабінету Міністрів, Секретаріату Президента, депутатського корпусу — це в переважній більшості колишні комсомольські активісти, які займали посади в комсомолі, комуністично-господарській номенклатурі. Кожен другий — випускник або вищої партійної школи, або інституту марксизму-ленінізму. Більш того, ті олігархічні клани, які сьогодні контролюють майже 80 відсотків усіх матеріальних благ в Україні, — не українці за походженням. І навпаки, серед людей, які виїжджають з України на заробітки за кордон, за офіційною статистикою, 96 відсотків — українці. Тобто відбувається планомірне витіснення українців з Божою даною землею. Ще такі прикря цифри: 7 мільйонів українців виїхали на заробітки, а 7 мільйонів нелегальних мігрантів, переваж-

“Ми постійно програємо всі війни Росії: інформаційну, дипломатичну, енергетичну”.

но з країн третього світу, приїхали сюди, в Україну, і багато з них, законно чи незаконно, осіли тут, на території нашої держави. Це дуже прикра ситуація.

Псевдоеліта, яка має однакове національне і соціальне походження, і призвела до цього стану. Тому рецепт може бути один: докорінне очищення влади. І нація це повинна розуміти.

— **Вона починає це розуміти, як Ви вважаєте?**

— Зараз багато їджджу Україною і відчуваю: люди не зовсім уже опустили руки. Вони починають потроху розуміти, що досить обману. Якщо раніше ми, політики, свободівці, намагались апелювати до влади стосовно якихось проблем, то нині розуміємо: апелювати треба до нації, до народу, бо влада і не здатна, і не хоче робити якісь кроки.

— **Якими бачите шляхи очищення влади?**

— Докорінне очищення можна здійснити

тільки через люстрацію. Спосіб є три. Перший — це, звичайно, через парламент. У Верховній Раді ще з 2005 року лежить проект закону про люстрацію, автором якого я є. Суть його в тому, що має бути визначена категорія посад, які не можуть займати люди, що скомпрометували себе за часів комуністичного режиму, або замішані в корупційних скандалах. Таким людям слід заборонити працювати у владі. Через люстрацію пройшли країни Східної Європи, вона себе виправдала в Чехії, Польщі, Угорщині, Болгарії, Прибалтіці.

Але ми розуміємо, що нинішній парламент нічого схожого не ухвалить, бо ворон ворону око не виклює. Тому другий спосіб люстрації — це голосування людей, які на виборах просто не оберуть ті політичні сили, що представлені в парламенті. Звичайно, теперішні можновладці намагаються втовмачити в голови людям, що, мовляв, хоч би як ви голосували, все одно ми залишимося. Публікують різні брехливі соціологічні опитування. Можу навести приклад Туреччини. Кілька років тому там була серйозна політична криза. І народ настільки був не задоволений владою, що на нових виборах жодна з партій, які працювали до того в парламенті, не пройшла. Оце і була форма люстрації. І якщо сьогодні апелюємо до народу, то розуміємо, що народ може об'єднатися у прагненні помінати цю владу.

А якщо цього не станеться, тоді на нас може чекати третій різновид люстрації: стихійна, коли люди вийдуть на вулиці, коли почнуться фактично голодні бунти. І тоді вже говоритимуть вила і коси. Тоді влада нехай начувається, оскільки вона вже далеко зайшла у своїх ігрищах з нацією, з народом. Вона надто довго використовувала терпіння українців.

Теперішніх можновладців не ділю за кольорами, вони всі варті одне одного — чи помаранчеві, чи біло-голубі, чи біло-сердечкові. Зверніть увагу: їхні діти вже давно навчаються за кордоном, їхні дружини, сім'ї давно за межами України. Їхні активи, бізнес також там. Вони діють, як циган у байці Руданського, який казав, що “натириць” сто рублів і втече. Тобто розуміють, що їхній час рано чи пізно в цій державі може завершитися, і вони готують собі відхідні варіанти.

● ЗАПРОШУЄМО ДО РОЗМОВИ

Початок 1992 року. На всеукраїнському референдумі утверджено незалежність держави, обрано першого її президента. Почалося формування нової української влади. Облишимо тему, чому водночас із утвердженням незалежності главою держави цілком логічно не було обрано представника національно-демократичних сил, чому Рух в Україні, як “Солідарність” у Польщі й “Саюдіс” у Литві, не зміг прийти до влади і почати справжні державницькі перетворення. Замислимося над тим, чому не склався союз учорашніх соратників, нехай і опонентів, на виборах глави держави. Хто винен — адміністрація нового президента Кравчука чи сам Народний рух? Хто кому не зробив крок назустріч? Левко Лук'яненко свого часу заявив, що Кравчук подав Рухові руку, але ми, рухівці, відвернулися. Чи справді подав? І чи не варто було б лідерів політичної сили, що вийшла на друге місце на президентських виборах, запропонувати посаду прем'єр-міністра, а самій цій силі — реальну участь у владі, а не один міністерський портфель, дві губернаторські й другорядні посади в обласних адміністраціях?

А перед Рухом, переформатованим у партію, й новоутвореними демократичними партіями постала ключова проблема політичних сил, що не при владі, — стосунки з владою. Почалася тактика то конструктивної співпраці, то конструктивної опозиції. Характерним виявом її була відмова Руху та його союзників від участі у наступних доволі близьких, бо дострокових, президентських виборах 2004 року. А проведені того самого року парламентські вибори показали значне зниження підтримки Руху порівняно з 1991-м, що не стало першим дзвінком для партії.

...Навесні 1998 року я балотувався в одному з мажоритарних округів на Чернігівщині

РУХ — КУДИ? Ще раз про фантоми об'єднання

ні на виборах до Верховної Ради. Балотування було заздалегідь безнадійним, навіть попри те, що я був редактором дуже популярної рухівсько-просвітянської газети “Сіверщина”, яка виходила вже шостий рік, серед півсотні газет області була на другому місці за тиражем після газети обласної ради й адміністрації. Але було зрозуміло, що балотування має чисто агітаційний для партії сенс, бо на шляху до парламенту стояло понад 20 кандидатів — голів колгоспів, представників новітньої районної й обласної номенклатури. Врешті, над ними вже був призначений владою кандидат зі столиці — з президентського оточення. І місцева влада вже отримала вказівку, як провести вибори. Але вказівка стосовно мого (і не лише мого) балотування, яку ми в Чернігові отримали від керівництва партії, вразила відвертістю: **“Висуватися, але не висуватися”**. Цей політичний афоризм — як діагноз в історії нашої націонал-демократії. До розколу Руху залишалося менш як рік...

Що ж відбулося тоді, в березні 1999-го? Без відповіді на це болісне запитання, якої чимало хто волів би уникнути й сьогодні, нам не обійтися. Тоді більшість Народного руху пішла не за Чорноволом, а за лідерами “Весни оновлення”, як було названо цей процес, цей розкол. Свідомо хочу уникнути оцінок, принаймні побіжно засуджувати ту весну. Досить згадати, куди за ці роки подалися і тепер лідери “Весни” — Богдан Бойко, Володимир Черняк, Олександр Лавринович. Не закликаю визнати, що, може, мав рацію Чор-

новіл, називаючи цю “весну” приватизацією партії кланами. Але ж партія справді нездужала.

У грудні 1998-го на обласній конференції Народного руху в присутності голови партії про це йому у вічі заявив не лише я, а й чимало інших делегатів. Називали, принаймні п'ять “хронічних хвороб” партії, які загрожують її існуванню (до її краху залишилися тижні). Для прикладу згадаю бодай про дві. Перша — це абсолютна неувага до пропагандистської, агітаційної роботи з людьми, невміння її проводити. Виявом цього, зокрема, був жалюгідний стан рухівської преси. Друга хвороба — неувага партії до соціальних питань, до життєвих потреб людей.

Далі вже сумно й нецікаво. Починаючи з президентських виборів восени 1999-го, коли лідери обох частин розколотого Руху, балотуючись, набрали по жалюгідному відсотку голосів. Після розколу навіть більша і структурованіша частина Руху — УНП — десять років поспіль програє всі вибори. Про інший “осколок”, який гордо зберіг назву “бренд” Народного руху, говорити тяжко.

Поговорімо про майбутнє, яке так і не настало після “весни оновлення” впродовж 10 років. Не настало ні в самих національно-демократичних силах, ні в державі не в останню чергу саме через витоптаність самих сил, через їх роз'єднання. Це коли лідер однієї з таких партій цієї осені, коли чекали на нові парламентські вибори, заявив, що в партії є три погані варіанти участі у виборах, і треба обирати найменш поганий. Перший — податися

— розчинитися в мегаблоці Третій — піти самостійно. І апіорі відкидає навіть для вертний варіант, який підтримали б обидва виборці, — об'єднання національно-демократичних партій у потужну правоцентристську силу — стає сумно. Від того, що вже стільки років тривають безпредметні балачки про об'єднання бодай Української прависи — УНП, НРУ, УРП, “Собору”. Від того, що дехто воліє бачити “об'єднання” у формі приєднання до них, “істинних”. Невже вони такі наївні, ці ідеї об'єднання? І що не для того роз'єднують партії, тримаючи їх на фінансовій крапельниці, щоб вони об'єднувалися?

Тут ішлося про так би мовити старі, традиційні національно-демократичні сили. Не знаю, чи розширювати дискусію до теми єдності ширшого спектра, наприклад, партій блоку “Наша Україна”, який переміг на президентських виборах і бездарно програв усі наступні парламентські, так і не зумівши об'єднатися ні в потужну партію, ні бодай у сильний виборчий блок. Може, це окрема тема? Чому б не порушувати питання й про таке потужне об'єднання державницьких сил? Хіба йому ні з ким боротися за справді незалежну, демократичну й заможну Україну? Може, тоді нарешті й настане справжня весна оновлення. Не та, уроки якої ми досі так і не проаналізували. До такої розмови й запрошуємо, адже в цій публікації більше запитань, ніж відповідей.

Запрошуємо до дискусії щодо єдності національно-демократичних, державницьких сил лідерів політичних партій, рядових партійців, просвітян, усіх, кому не байдужа доля України.

Матеріали підготував
Петро АНТОНЕНКО

Посол Мексики в Україні Сесар Окаранса з українськими художниками

Олена ШУЛЬГА
Фото Надії КИР'ЯН

На відкриття завітали представницькі делегації Посольства Мексики в Україні, Посольств Куби, Білорусі, Кореї, Угорщини, Палестини, Аргентини та інші. Духовними піснями гостей вітав ансамбль Видубицького монастиря “Видубичі” під керівництвом Богдана Куця. Вела вечір журналістка, кандидат філологічних наук, лауреат всеукраїнських і міжнародних фестивалів Галя Львева.

Директор музею, заслужений працівник культури України Галина Сорока, вітаючи гостей, сказала, що людина постійно перебуває в пошуку духовного опертя. Цей пошук неодмінно приводить її до віри, і на шляху до неї — мистецтво, передусім сакральне, яке в пошуку істини єднає людей. Ікономалярство — найвищий вияв такого мистецтва, воно зрозуміле всім.

На виставці представлено 100 творів 28 молодих українських художників, яких об'єднує віра. Кожен з них зумів зберегти прийом українського малярства і відкрити вітчизняному глядачеві світ мексиканської ікони. Твори побудовано на засадах традиційного народного мистецтва, і це зробило їх відкритими для мистецтва іншого народу — мексиканського. Наші культури близькі, попри те, що країни розташовано на різних континентах. Українцям притаманне історично розмаїте народне мистецтво, традиція, що ніколи

не вмирає. Те, що поєднає наші народи, — віра. Це живий місток, що єднає два потоки культур у річку християнського мистецтва. Це зробило художників відкритими для мистецтва іншого народу.

Надзвичайний і Повноважний Посол Мексики в Україні Сесар Оскар Окаранса Кастаньєда сказав, що ця виставка — перший спільний проект з українськими художниками, які у творчості висловлюють власне сприйняття мексиканського мистецтва. Для мексиканського суспільства важливі ці роботи, адже ікономалярство Мексики не має таких давніх і тяглих традицій, як українське. Пан Посол висловив вдячність директорів Музею літератури Галині Сороці, майстерні “Зографос”, усім, хто долучився до роботи над виставкою.

Виставку благословив ієромонах о. Сава (Осмульський) (Видубицький монастир Української Православної Церкви Київського Патріархату): “Християни вірують, що в іконі перебуває благодать Бога, тож прославляємо образ Божий. Серед християн різних конфесій панує любов, а отже, Господь, тож ми живемо в Бозі, і сприяє цьому ікономалярство”.

До розмови долучився Надзвичайний і Повноважний Посол Республіки Куба в Україні Фелікс

НЕ ХЛІБОМ ЄДИНИМ

Посольство Мексики в Україні за підтримки всеукраїнської організації “За помісну Україну” (голова Петро Ющенко), Віктора Нероденка та майстерні “Зографос” відкрило в Національному музеї літератури виставку “Мексиканські та українські ікони у творчості ікономалярів України”. Куратор проекту — київський художник Дмитро Гордіца.

Леон Карбальйо. Його вразила глибина і духовність робіт, представлених на виставці. Він підтримав ініціативу цього гуманного і красивого проекту, який у перспективі передбачає зближення народів. “Сподіваюся, сказав пан Посол, що він пошириться й на інші народи, зокрема кубинський”.

Доктор мистецтвознавства, доктор філософії, професор Київської Православної Богословської академії УПЦ КП Дмитро Степовик стверджує, що для України незвично, коли поєднуються українська й мексиканська іконописні традиції. “Наші дві цивілізації протилежні, вони майже не перетиналися. Але в час, коли світ став єдиний і християнство перебуває під загрозою, це поєднання непоєднуваного може започаткувати експеримент, традиції якого зберігає історія: візантійський іконопис виник на перехресті античного міфологічного мистецтва і християнської ідеології, які до того були фактично антагоністами.

Художники, твори яких бачимо на виставці, — експериментатори. До традицій українського ікономалярства вони долучили святих Мексики — країни, яка не мала власних християнських традицій, прийнявши цю релігію в Пізньому Середньовіччі.

Сподіваюся, що виставка стане початком цікавого експерименту, який піде в руслі Святого Писання”.

Тетяна Устименко. “Богородиця з дитям”

Художника-іконописця Петра Гончара вразило, що на творчість художників надихнула Мексика, адже між нашими культурами небагато спільного. Іконопис — складний різновид творчості, бо ікона — це не картина, коли художник працює над пошуком форм, а Церква існує сама по собі. Тож переплетіння цих понять надихає на єднання духу і високої майстерності.

Директор майстерні “Зографос” Дмитро Гордіца переконаний, що проект вдався. “Такі проекти звершуються во славу Божу”, — сказав художник.

На завершення відкриття виставки гості мали змогу послухати музичну композицію у віртуозному виконанні бандуристів Романа Гриньківа і Катерини Троценко.

Мабуть, ще довго кожен з відвідувачів виставки перебуватиме під враженням від побаченого. Молоді ікономалярі запропонували власне неординарне бачення, яке, однак, не виходить за межі традиції; свій погляд на дискусію, яким повинен бути іконопис сучасного храму. Примирити в іконі мистецьку творчість і богословський аспект — ось, на їхню думку, мета сучасного ікономалярства.

Дмитро Гордіца. “Той, що є”

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО
ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА»
імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

АНОНС

Запрошуємо Вас узяти участь у прямоєфірній передачі з циклу “Радіо “Культура” представляє”, яка відбудеться 27 лютого, у п'ятницю, о 17 годині у Великій студії концертно-студійного комплексу Національної радіокомпанії України (Будинок звукозапису, станція метро “Кловська”, вул. Леоніда Первомайського, 5-а).

Наша програма присвячена 20-річчю утворення Товариства української мови, вона озаглавлена словами О. Т. Гончара: “Мово, будь! Мово, живи і живи!”

До участі у програмі запрошені Герой України Борис Олійник, голова ВУТ “Просвіта” народний депутат Павло Мовчан, доктори філологічних наук Олександр Пономарів, Лариса Масенко, доктор історичних наук о. Юрій Мицик, професор Іван Ющук, директор Українського гуманітарного ліцею Галина Сазоненко, лауреат Національної премії імені Т. Шевченка Марія Матіос, відома письменниця Катерина Мотрич, народні артисти України Анатолій Мокренко, Лариса Кадирова, кінорежисери Юрій Іллєнко та Леонід Мужук.

Саме цього вечора Ви зможете привітати із врученням премії імені Б. Грінченка депутата Львівської обласної ради, мовознавця Ірину Фаріон.

Дійство вестиме лауреат Національної премії України імені Т. Шевченка Любов Голота.

Засновник:
Всеукраїнське
товариство “Просвіта”
імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 4066
від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор
Павло МОВЧАН

Головний редактор
Любов ГОЛОТА

Редколегія
Любов ГОЛОТА (голова),
Ярема ГОЯН,
Павло МОВЧАН,
Олександр ПОНОМАРІВ,
Іван ЮЩУК

Перший заступник
головного редактора
Ніна ГНАТЮК
279-49-47

Заступник головного редактора
Петро АНТОНЕНКО
279-49-47

Заступник головного редактора
з виробничих питань
Наталія СКРИННИК
278-01-30 (тел/факс)

Відповідальний секретар
Ірина ШЕВЧУК

Відділ мови
Святослав МІЗЕРНЮК
279-39-55

Відділ просвітницької роботи
Надія КИР'ЯН
270-55-57

Відділ коректури
Олена ШУЛЬГА
278-63-69

Комп'ютерна верстка
Ірина ШЕВЧУК
Олег БЕССЬКИЙ
278-63-69

Інтернет-редактор
Євген БУКЕТ
279-39-55

Черговий редактор
Святослав МІЗЕРНЮК

Бухгалтерія
279-41-46

Адреса редакції:
вул. Хрещатик, 10-Б,
м. Київ, 01001

E-mail: slovo_prosvity@ukr.net
http://slovoprosvity.org.ua

Видруковано з готових
фотоформ на комбінаті
“Преса України” у середу.
Зам. № 3301208
Наклад у лютому — 28800

Листування з читачами —
тільки на сторінках газети.
Відповідальність за достовірність
інформації несуть автори.
Редакція залишає за собою право
редагування та скорочення текстів.

При використанні наших публікацій
посилання на “Слово Просвіти”
обов'язкове.

Індекс газети
“Слово Просвіти” — 30617
Передплатна ціна, враховуючи
поштові послуги:
на місяць — 4,27 грн.
на 3 місяці — 12,36 грн.
на 6 місяців — 23,42 грн.

4 820095780016

«ДОНЕЦЬКА СПРАВА» ВАСИЛЯ СТУСА

Ніна ГНАТЮК

“Про померлих говорять або щось добре, або їх зовсім не згадують”, — ця народна мудрість пригадалася у зв’язку з подіями щодо присвоєння Донецькому національному університетові імені видатного українського поета, політв’язня Василя Стуса, який у 1954—1959 роках навчався у Сталінському педагогічному інституті за спеціальністю “Українська мова і література”.

Нагадаємо читачам про події, що спричинили історію загальнонаціонального масштабу, навколо якої сьогодні так багато політичних маніпулювань, словесного бруду, позавчорашньої риторики і взаємозвинувачень.

Отож, 29 грудня 2008 р. до приймальні ректора Донецького національного університету надійшла заява-звернення від громадської ініціативи Донеччини з відновлення історичної пам’яті за підписом Станіслава Федорчука. До заяви додано копії “Відкритого звернення представників творчої інтелігенції, науковців, студентів та просто небайдужих громадян до Міністра освіти і науки України І. О. Вакарчука щодо надання Донецькому національному університетові імені Василя Стуса”, а також копія заяви молодіжних громадських організацій, колишніх та нинішніх студентів ДонНУ щодо присвоєння імені Василя Стуса.

30 грудня міністр освіти і науки України Іван Вакарчук надіслав лист із проханням обговорити в колективі й на Вченій раді університету цю пропозицію. 10 січня ц. р. ректорат ухвалив рішення щодо початку громадського обговорення питання за встановленою процедурою.

Здавалося б, обговорять цю ініціативу на факультетських зборах та в підрозділах університету, на Вченій раді й засіданні трудового колективу і, безумовно, питання буде розв’язано позитивно. Бо в кого з професорів, доцентів, викладачів, а тим більш студентів університету — найнерудованішої частини нашої молоді, підніметься рука проголосувати проти імені Стуса, випускника цього навчального закладу, Героя України, високоталановитого поета, закатованого радянським режимом у таборках за право розмовляти на рідній українській землі рідною мовою, право почувати себе людиною, громадянином, а не безсловесним рабом чи слухняним ґвинтиком державного механізму покори, доносів і прислужництва?

Та не так сталося, як гадалося. “Знаки духовної аномалії”, про які писав Д. Стус у начерку “Двоє слів читачеві”, виявляється, не минули досі, через півстоліття з часу його студентської юності.

Щоб перешкодити присвоєнню імені

Випускне фото. 1959 р.

Василя Стуса ДонНУ, 5 лютого надходить “Відкритий лист патріотів України до трудового та студентського колективів Донецького Національного університету про ініціативу розглянути на загальних зборах трудового колективу питання щодо надання ДонНУ імені колишнього першого секретаря обкому Компартії України Володимира Дегтярьова”. Під листом підписи 35 народних депутатів України — Віктора Януковича, Миколи Азарова та інших, як сказано у заголовку, патріотів України (з них — 31 представник фракції Партії регіонів).

Це ж треба придумати — протиставити імені Василя Стуса, закатованого радянським режимом за спробу викриття русифікації, політики національного приниження, кандидатуру колишнього першого секретаря обкому партії, який власноруч здійснював русифікаторську політику Донеччини.

Прес-конференції, студентські акції, конференції колективу студентів і аспірантів, збір підписів до владних структур, засідання Вченої ради — все це вихлопнулося на сторінки газет і екрани телевізорів.

І під час обговорень на факультетах з’явилися нові пропозиції щодо найменування. Так, хіміки запропонували назвати університет іменем першого ректора, академіка НАНУ Леоніда Литвиненка, математики висунули ім’я академіка НАНУ Ярослава Лопатинського, було названо також ім’я колишнього проректора. Пристрасті вирували. І в тому не було б ніякої біди, якби ан-

тиукраїнські сили не виливали на ім’я Василя Стуса стільки бруду, називаючи його презирливо, зневажливо — “націоналіст”, “нацик”, “нашист”. І це — з уст народних депутатів, політиків, “патріотів України”? Навіть не віриться, що таке може діятися на 18-му році незалежності України.

19 лютого відбулася позачергова конференція трудового колективу університету. Я подзвонила до ректора і попросила розповісти про результати зібрання.

Володимир Павлович повідомив, що з 300 делегатів було 284.

При відкритому голосуванні за те, “щоб присвоїти університетові ім’я видатної людини” не проголосував ніхто, проти — 283, утрималося — 1; за те, щоб залишити нинішню назву без змін, проголосувало 283 представники, проти не було нікого, утрималося — 1 особа.

Я запитала ректора, Героя України, голову Донецького обласного об’єднання ВУТ “Просвіта” В. П. Шевченка: чому студенти і викладачі університету виступили проти імені Василя Стуса? І яка його власна думка?

Ректор відповів, що група, яка виступила з ініціативою щодо присвоєння університету імені Стуса, не порадилася з колективом, не врахувала обставини тощо. Мовляв, ми живемо серед людей, і треба зважати на їхню думку. Поліпшиться політична ситуація, зміняться обставини, зросте освітній рівень людей, і можна буде тоді повернутися до цього питання. А зараз не час.

— Як без Василя Стуса можна виховувати свідомого громадянина України, прищеплювати любов до української мови, почуття людської гідності? — запитала в ректора.

— Наш університет впроваджує еволюційне вивчення української мови. Настануть впевненіші часи в нашій державі, а зараз непрості обставини. Ви знаєте, як ми виживаємо? Гадаєте, нам держава фінансово багато допомагає?

Тут доречно нагадати рядки самого Василя Стуса з його листа до Андрія Малишка. Це написано 12 грудня 1962 року: “Як можна з усім цим миритися? Зовсім не важко знайти факти найгрубішого шовінізму, найбезсормнішого національного приниження... Чому ж ми такі байдужі, звідки у нас стільки покори перед долею як фатумом?”

Прошу — зрозумійте мене як слід. Я хочу тільки добра, а асиміляторство — хіба це чесна штука? Зрозумійте мене в моєму горі, бо я чую прокляття віків, чую, бездіяльний, свій гріх перед землею, перед народом, перед історією. Перед людьми, що своєю кров’ю кропили нашу землю”.

Чесно кажучи, не можу зрозуміти Героя України Володимира Шевченка, який вважає, що у вільній, незалежній Україні ще не настав час називати університет іменем борця за свободу Василя Стуса. І соромно за студентів, які збирали тисячі підписів проти імені того, хто загинув за їхнє щастя, за їхню свободу. Тож у якій державі ми живемо? І доки будемо на своїй землі не господарями, а покірними рабами?

КОЛИШНІМ І НИНІШНІМ СТУДЕНТАМ ДОНЕЦЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Ми, колишні співв’язні Василя Стуса, беззастережно підтримуємо ініціативу колишніх і нинішніх студентів Донецького національного університету щодо присвоєння університетові імені Василя Стуса. І не лише тому, що сиділи з ним в уральській катівні, а й тому, що Стус — видатний поет ХХ століття, яким пишалася б кожна нація. Тішимося, що цю ініціативу підтримали міністр освіти і науки та Президент України. Якби так сталося, то це означало б, що Стусова мала батьківщина визначилася: тут Україна, тут територія корінної української культури і мови.

На жаль, чуюмо, що місцева влада в особах голови Донецької облдержадміністрації Володимира Логвиненка та голови облради Анатолія Близнюка (ніби ж українці родом?) висловилася проти. А ми пам’ятаємо, якими високими словами пан В. Логвиненко 25 вересня 2008 року промовляв про Стуса на IV Всеукраїнській науковій конференції “Василь Стус: життєві і творчі контексти”... Що, той текст йому написали? І то було сказано для красного слівця?

Ми не дивуємося, що в цю справу 5 лютого втрутилася Партія регіонів в особах депутатів Азарова (цей “парень из Калуги” прибився на Донеччину 1984 року), Бахтеєвої, Дейча (родом з Румунії), Януковича (мати його з Орловщини, а батько з Вітебщини). Це люди неукраїнської культури (а Янукович — той поза будь-якою культурою, бо Анну Ахматову називає Ахметовою, а Гулак-Артемівський у нього — Гулак Артемівський). Україна ім не батьківщина, а територія і населення, над яким хочеться попанувати. Українська мова зав’язе їм у зубах. І якщо декому іноді й доводиться відбувати перед мікрофонами чи телекамерами осоружний їм ритуал україноговоріння, то вони тяжко потіють, а потім біжать до умивальника виполіскувати рот від українських слів.

Далєбі, не ми придумали цей образ: так казав Стус про своїх “україномовних” слідчих-кадебистів.

Тож ці депутати висунули альтернативну пропозицію: присвоїти університетові ім’я Володимира Дегтярьова. Він родом з Тули, в цьому університеті, на відміну від Стуса, не навчався. Був секретарем Сталінського, а потім першим секретарем Донецького обкому КПУ — з 1957 до 1976 року. Цей не осквернив свої уста жодним українським словом. За його правління Донеччину було майже повністю зросійщено. А тепер його ідейні спадкоємці поспішають закріпити (по-їхньому — “застолбить”) досягнення російського імперіалізму в Україні. Вони — проти Стуса, проти його громадянської позиції, тобто проти України. Вони раді б назвати університет Сталінським імені Дегтярьова.

З цими чужинцями — спадкоємцями російських окупантів — усе зрозуміло. Але серед “примкнувших к ним” є і власники українських прізвищ: Олена Бондаренко, Валерій Коновалюк, Олександр Стоян з Партії регіонів, БЮТівці Геннадій Задирко, Володимир Каплієнко, Володимир Скубенко. І навіть один з НУ-НС — Олександр Клименко, голова обласної організації НРУ! Як це назвати? По-французькому — колабораціонізм. А по-нашому — національна зрада. У Галичині за небіжки Австро-Угорщини таких презирливо називали хрунями.

За такої ситуації може й правильно, що Вчена рада університету вирішила поки що залишити назву без змін. Але при вході до одного з корпусів університету вже є велична меморіальна таблиця зі скульптурним портретом Василя Стуса. Є музей Стуса, є аудиторія Стуса. Є Стусівські конференції. Є сквер його імені, у якому незабаром постане пам’ятник Стусові. А не Дегтярьову. А головне — в університеті є дух Василя Стуса, свідчення чого — сотні підписів студентів за присвоєння університетові його імені. Усе це — наслідки зусиль української громадськості Донеччини, зокрема й вас, студентів.

Кажуть, що студентів, які збирають підписи за ім’я Стуса, переслідують. Стуса тяжче переслідували, але він переміг. Ціною життя. “Ви ще не до крові билися, підвизаючись за ім’я Мое”, — сказано у Святому Письмі. Ніщо не дається без зусиль. Тому вам, спадкоємцям Стусової справи, кажемо словами Тараса Шевченка:

Борітеся — поборете,
Вам Бог помагає!
За вас правда, за вас слава
І воля святая!

Стусові співкамерники
Левко ЛУК’ЯНЕНКО, Герой України,
Михайло ГОРИНЬ, кавалер ордена Свободи,
Василь ОВСІЄНКО, лауреат премії імені Василя Стуса

18 лютого 2009 року, Київ

Віктор СТЕБЛЯНКО,
м. Полтава

У Полтаві з ініціативи ГО “Українська справа” патріотична громадськість відзначила 80-ту річницю створення Організації Українських Націоналістів вшануванням пам’яті члена похідної групи ОУН Федора Борківського. Він за завданням організації виконував у Полтаві з вересня 1941-го до березня 1942 року обов’язки бургомістра (міського голови). У квітні 1942 року Федора Борківського розстріляли німецькі окупанти.

Полтавська міська влада на інформаційний лист про проведення заходу надала відповідь, де було зазначено: акція “...створить соціальну напругу в місті Полтаві”, отже, “...вважаємо за недоцільне проведення Вами масового заходу на визначеному місці...” Однак урочистості відбулися згідно з намі-

ПОЛТАВА ВШАНУВАЛА ФЕДОРА БОРКІВСЬКОГО

ченим планом. Спершу на площі перед Полтавським кооперативним технікумом отець Юрій, парох церкви Пресвятої Богородиці м. Полтави, відправив панахиду. Саме в будинку цього технікуму під час Другої світової війни розташовувалась міська управа, де виконував своє ос-

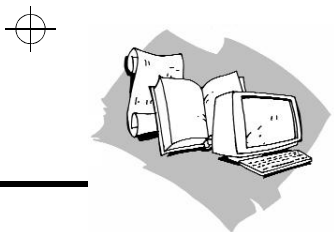
танне завдання член ОУН Федір Борківський.

Це була людина непересічних інтелектуальних, духовних та організаторських здібностей, активний учасник Української революції 1917—1921 років, колишній старшина армії УНР. Федір Борківський докладав вели-

ких зусиль, щоб надати мешканцям Полтави в умовах воєнного лихоліття можливість заробити на шматок хліба, отримати медичну допомогу, бо попри все, міське господарство повинно було функціонувати.

Саме ОУН у ХХ столітті доклала найбільших зусиль до створення Української держави, тому учасники зібрання і звернулися до міської ради з вимогою встановити на будинку Полтавського кооперативного технікуму меморіальну дошку на вшанування членів похідних груп ОУН та Федора Борківського; до обласної державної адміністрації — облаштувати в обласному краєзнавчому музеї відповідні експозиції, присвячені похідним групам ОУН; до Президента України — присвоїти провідникові ОУН Степанові Бандері звання Герой України.

Після урочистостей біля технікуму молоді, запаливши смолоскипи, вирушила урочистою ходою відвідати і покласти квіти на місця, де мають бути встановлені пам’ятники видатним провідникам нації Іванові Мазепі та Симонові Петлюрі.

Закінчення.
Початок на стор. 1

ЖИТТЯ ДУХОВНОГО ОСНОВА

Директор гуманітарного ліцею Київського національного університету ім. Т. Шевченка Галина Сазоненко наголосила на тому, як важливо передавати підростаючому поколінню найкраще з духовної спадщини наших попередників. Д. Павличко, І. Драч, Б. Олійник, П. Мовчан — добрі друзі й поради-ники цього ліцею.

Щоранку тут звучить Гімн України, і юнь співає його, поклавши руку на серце. Ні в коридорах, ні в лабораторіях не почує російської мови, як в інших школах. Але діти запитують: “Чому на кожному кроці у Верховній Раді звучить російська мова?” Ці діти не мають почуття меншовартості. То коли ж позбудуться цього ганебного почуття десятки тих дорослих дядь і тьоть, яких називають “народними обранцями”? А телебачення робить ганебну справу, тиражуючи їхні виступи без відповідних коментарів.

Директор ліцею сказала, що варто було б на цей “круглий стіл” запросити її колег з київських шкіл. Це було б дуже корисно для них, адже нерідко на педрадах звучить російська мова.

Один із засновників Товариства української мови Анатолій Носенко (Дніпропетровщина) із сумом зауважив, що ні в поїзді, ні на столичному вокзалі не почув жодного українського слова. Хоч як прикро, старі українці вмирають, а молодь не завжди і не скрізь продовжує добрі справи дідів і батьків. “Без всенародного зрушення нічого не вийде, — сказав А. Носенко. — Може, усією громадою пропектуймо Верховну Радку?”

Патріот згадує, як він в м. Орджонікідзе на секретному заводі, що працював на освоєння космосу й оборону, разом з однодумцями створював ТУМ. Над могилою отамана Сірка 7 листопада 1988 року вони підняли синьо-жовтий стяг, провели свято козацької слави.

Що ж маємо тепер? Газет українських нема, школа, яка 132 роки носила ім'я Т. Шевченка, два роки тому прибрала ім'я директора

Олександр Пономарів і Павло Мовчан

феросплавного заводу. Осередок “Просвіти” позбавили приміщення в Палаці культури. І це ще не всі факти антиукраїнської політики місцевої влади. Може, проведемо такий “круглий стіл” у Нікополі?

Народний артист України, один із засновників Товариства української мови ім. Т. Шевченка Анатолій Мокренко з тривогою говорив про те, що значна частина населення України готова до уярмлення чужою мовою, повністю байдужа до культури, мови, традицій. Ця проблема передовсім психологічна, і тут самими закликами не зарадиш — їх просто не чуять.

А хіба не ганьба для киян — мати такого мера?! Хіба не капітуляція наших українських інтересів, коли на українські телеканали запрошують російських ведучих?

Починати треба з кадрів. Коли людина не володіє українською мовою і не послуговується нею, вона не має права займати ту чи іншу посаду. Анатолій Мокренко згадував, що коли працював генераль-

ним директором Національної опери, то передусім почав з дотримання колективом 10 статті Конституції України. І всі заговорили українською мовою.

А в нас виходить парадокс: Верховна Рада ухвалює Конституцію України і сама її не виконує. Тому в мовному питанні самими лише зусиллями громадськості ситуації не зміниш. Треба змусити Президента, уряд розв'язувати мовне питання на найвищому рівні.

Народна артистка України Лариса Кадірова згадала слова Ліни Костенко: “Страшні слова, коли вони мовчать”. Дуже важливо, щоб рідне слово жило в людській душі, звучало з уст, щоб любов до нього прищеплювали змалечку. Онучка пішла в дитсадок. Яку мову вона там чує, якою мовою спілкуються з нею? Вже не кажу про аромат і милозвучність мови. Про це сьогодні майже не говорять.

Як можна миритися з тим, що у Верховній Раді ходять зі значками неіснуючої республіки? Що роби-

ти, коли Президент декларує свою любов до України, а його діти мовою цієї країни не розмовляють? Ми вболіваємо за це, а далі що? Маємо не лише називати больові точки нашого життя, а спільно визначати шляхи виходу з цих негараздів.

Лауреат Національної премії України ім. Т. Шевченка, головний редактор газети “Слово Просвіти” Любов Голота з боєм зазначила, що Українська держава без бою здала свій інформаційний простір. Чи не тому нерідко вважають, що українська мова — ознака людей непрогресивних, застряглих у своїх національних інтересах. Мова — це не просто засіб спілкування, а позиція. Її треба підтримувати конкретними справами.

Якщо наша держава — не ігращкова, не “потьомкінське село”, організоване Росією, тоді вона повинна забезпечити кожному українському інформаційний простір, можливість користуватися державною мовою у всіх життєвих потребах.

Двомовність — це дводушність, двозначність української влади. Як можна добивати людей шустерівськими передачами, мізерними пенсіями?

Або візьмемо високопосадовців. Хто чув із вуст Прем'єр-міністра Юлії Тимошенко про стан української мови в суспільстві, про дотримання мовного режиму держслужбовцями? Що зробив для цього віце-прем'єр пан Васюник? А міністр культури і туризму пан Вовкун? На дійство Жолдака він надав 3,5 млн бюджетних коштів, а скільки на підтримку української мови?

Своє вагоме слово на захист рідної мови має сказати і Національна академія наук.

Тут варто нагадати слова академіка Максима Рильського: “Мова — могутнє знаряддя і шкільного навчання, і наукової та публіцистичної думки, й ораторського мистец-

тва, і поетичної творчості, й ділового листування, і дипломатичних переговорів та ін. Не тільки поет, прозаїк, драматург, але й фізик чи математик доконче повинні мати до своїх послуг багатий, гнучкий, точний і виразний мовний апарат”. До цієї думки визначного поета, мовознавця варто прислухатися.

Відомий український поет, заслужений діяч мистецтв України Віктор Женченко підкреслив, що поруч із “Просвітою” на благородній ниві утвердження державності української мови працює і Український фонд культури. Слід об'єднувати зусилля всіх громадських організацій, спільно добиватися єдиної мети — українська мова має бути мовою всього українського народу. “Якщо не знатимемо мови, не дорожитимемо нею, провалимося в імперське болото”, — зазначив поет.

Народний артист України, заступник директора Київської державної телерадіокомпанії, член правління ВУТ “Просвіта” ім. Т. Шевченка Леонід Мужук наголосив на нагальній потребі створення Державного комітету української мови, який повинен відстоювати і

Леонід Мужук

ЗАЯВА

учасників “круглого столу”,
присвяченого 20-річчю створення
Товариства української мови
та Міжнародному
дню рідної мови

З часу заснування Товариства української мови та відродження Всеукраїнського товариства “Просвіта” ім. Тараса Шевченка впродовж двадцяти літ триває наполеглива праця на ниві духовного й культурного відродження титульної нації, утвердження державності української мови.

Проведення науково-методичних конференцій під гаслом “Україні — українську мову!”, видавничі діяльність, створення фільмів телерадіокомпанією “Просвіта”, влаштування художніх виставок, мистецько-літературних вечорів, відродження українських звичаїв і традицій, читання лекцій з історії, економіки, культури України — щоденна цілеспрямована праця просвітян, що формує національну і громадянську самосвідомість українців.

Водночас за період незалежності керівництво країни, політики, владні структури не спромоглися виконати основні конституційні положення щодо підвищення авторитету державної мови, впровадження її в усі сфери життя, ігноруючи Основний Закон України та рішення Конституційного Суду від 14 грудня 1999 року.

Передбачене ст. 10 Конституції України забезпечення державою “всебічного розвитку і функціонування української мови в усіх сферах суспільного життя на всій території України” так і не набуло поступального характеру.

Особливо небезпечна ситуація склалася в інформаційній сфері. Загальний наклад українських газет постійно знижується, на недержавних каналах 90 % передач ведеться лише іноземною — російською мовою.

Потік іноземної преси та книжок із Росії не має жодних перепон. А податкове законодавство українській книзі не сприяє і не захищає її.

Український інформаційний простір не є цілісно українським — за державними національними інтересами і пріоритетами, мовою і культурою. Він насичений ідеологією, яка не працює на мобілізацію нації, а часто має антиукраїнську спрямованість.

Ми, представники громадських патріотичних об'єднань, творчих організацій України, вимагаємо від Президента, Уряду і Верховної Ради України вжити рішучих дій для забезпечення державою “всебічного розвитку і функціонування української мови в усіх сферах суспільного життя на всій території України”, на захист українського інформаційного простору, зміцнення інформаційної безпеки України, створення ефективної, національно орієнтованої системи засобів масової комунікації.

Учасники “круглого столу” закликають: Президента України:

видати Указ “Про захист, розвиток і роль української мови в житті людини, суспільства, держави”; доручити Уряду розробити Програму щодо посилення ролі і авторитету української мови і представити її для громадського обговорення; позбавити Указом Президента права носити назву “національний” університети, у яких масово здійснюються конституційні порушення щодо застосування державної мови в навчально-виховному процесі, визнавати як один з головних

під час проведення акредитації ВНЗ і видачі їм ліцензій; визнати, що Українська держава, на відміну від своїх сусідів — Росії, Румунії, Польщі, Угорщини та інших, продовжує ігнорувати належне виконання ст. 12 Конституції, заходів підтримки закордонних українців, зокрема у мовній сфері, чим сприяє активним процесам денационалізації наших співвітчизників.

Верховну Раду України:

ухвалити Закон “Про державну мову в Україні” в тій редакції, що насправді змінить позиції української мови та призупинить зросійщення України; переглянути проект Закону України “Про загальну середню освіту” з метою відновлення в ньому ст. 7, заклавши в її основу обов'язкове навчання й виховання в закладах середньої освіти державною українською мовою; Постановами Верховної Ради України № 2503-XII від 26 червня 1992 р. та № 3423-XII від 2 вересня 1993 р. було ліквідовано графу про національність у нових українських паспортах. Вищезгаданим кроком влада фактично позбавила громадян України національної самоідентифікації, унеможлививши національне будівництво в Україні. Водночас дискримінуються і права національних меншин, адже жоден юридичний документ, що посвідчує особу, не визначає належності до певної національності.

Пропонуємо розглянути питання повернення граfi “національність” на сесії Верховної Ради України із вимогою затвердити новий зразок паспорта із внесенням цієї граfi і заповненням його українською мовою.

Уряд України:

створити Державний департамент мовної політики Кабінету Міністрів України та

науково-експертну комісію для виконання конституційних обов'язків держави перед громадянами і урядових програм з мовного розвитку; провести за участю відповідних міністерств, інших центральних органів законодавства, які регулюють застосування мов у засобах масової інформації, видавничій справі, рекламі, та ввести до них відповідні зміни й доповнення; створити пільгові умови для розвитку української аудіо- та відеопродукції, домогтися впровадження української мови в системі Інтернет і комп'ютерного навчання; здійснювати реальне державне сприяння українськомовній пресі, книгодрукуванню, всім різновидам української продукції, насамперед для дітей та молоді на основі податкових пільг; до пріоритетів і основних завдань регіональних програм соціально-економічного розвитку на 2009 і наступні роки обов'язково слід внести питання підтримки державної мови; вважати неприпустимим практику ведення діловодства, офіційного листування недержавною мовою між органами центральної й місцевої влади; суттєво змінити мовний дискурс на українському телебаченні популярних розважальних програм, спортивних змагань, які коментують здебільшого російською мовою; спрямувати належну кількість бюджетних коштів на виробництво і продукування українських телесеріалів, художніх фільмів про героїчне минуле українського народу, дитячих телевізійних мультфільмів, художніх фільмів для дітей та юнацтва; продовжити і розширити практику дублювання фільмів українською мовою.

Докладемо всіх зусиль, щоб позбутися залишків напівколоніального статусу української мови на рідній землі!

Лариса Кадірова

Анатолій Носенко

захищати права українців з цього важливого питання. Цю ідею висловлював ще незабутній Анатолій Погрібний, але його тоді, на жаль, не підтримали.

Починати треба з національного радіо і телебачення. Усіх ведучих, які не розмовляють українською мовою, слід звільнити. Варто створити колегії окремих вечерів, які даватимуть конкретні рекомендації, приписи, адже мова радіо і телебачення — не просто неграмотна, а страшна.

Україні потрібно все зробити, щоб українська мова стала не лише духовною, а й матеріальною категорією. А коли люди знатимуть, що без її ґрунтовного знання не отримаєш диплома, не займеш посади, не зробиш кар’єри, тоді справи докорінно зміняться.

Голова спілки офіцерів України В’ячеслав Білоус порекомендував, щоб засідання “круглого столу” з цього важливого питання проводити постійно. Адже проблем багато, зокрема і в Збройних силах України. Слід дорожити народними традиціями, все найкраще зберігати і впроваджувати в життя.

23 січня цього року в Івано-Франківську зініційовано проведення Дня захисника України на вшанування пам’яті Героїв Крут, які першими стали на захист УНР. Ми повинні це свято відзначати саме цього числа. Мають бути Служба Божа, наукові конференції, конкурси військово-патріотичної пісні, а не “наркомовські 100 грамів” і гречана каша. Ветерани Радянської армії нехай відзначають День захисника Вітчизни 23 лютого — це їхнє право.

Маємо пам’ятати, що саме в Криму сьогодні триває боротьба за Україну. Там українська громада бореться проти впливу Росії, але сили нерівні. Інтереси Росії в Криму готові захищати 2/3 російського населення автономії. Такий факт не лише насторожує, а й закликає до виваженої, мудрої, системної політики української влади в Криму, зокрема й мовної.

Письменник і науковець, лауреат премії ім. Б. Грінченка Олексій Неживий зізнався, що бути українцем у Луганську непросто: у кіосках не купиш українських газет, жодна газета державною мовою тут не виходить. Приміром, наклад “Известий Луганщини” становить 200 тисяч примірників, а на час виборчої кампанії він сягав мільйона.

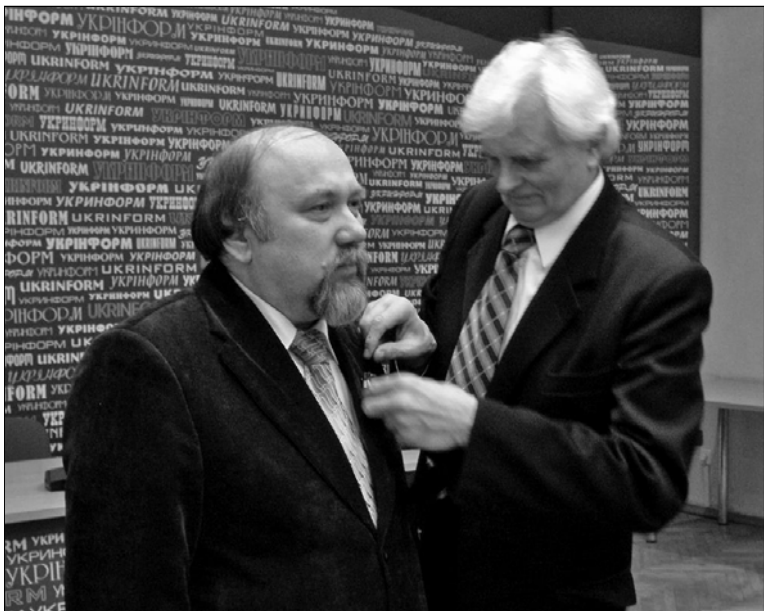
До ювілею області тут видрукувано об’ємний фоліант “Луганщина” російською й англійською мовами. Не згадано в ньому ні Героя України Миколи Руденка, ні Шевченківських лауреатів Івана Світличного, Григора Тютюнника, Василя Голобородька, зате є Матусовський. Хіба це справедливо, що замовчують про тих видатних українців, які тут жили і творили, сьогодні становлять гордість цієї землі?

Просвітяни Луганщини, творча, наукова інтелігенція роблять усе можливе, щоб збільшувалася кількість дітей, які навчаються українською мовою. Але для них не вистачає читанок, дитячої літератури.

Підсумовуючи засідання “круглого столу”, Павло Мовчан закликав науковців і творчю інтелігенцію, просвітянський актив, усіх свідомих українців більше робити конкретних справ в ім’я того, щоб українська мова розвивалася, ставала набутком якомога ширших мас, а її державний статус не був декларативним.

Зберегти рідну мову, передати її у спадок дітям і онукам, зробити безцінним скарбом не лише кожної родини, а й усього народу — чи може бути почесніша і вища місія?

Ніна ГНАТЮК
Фото Євгена БУКЕТА

Микола Нестерчук прикріплює лауреатську медаль Олексієві Неживому

МИ НЕ ЗАЛИШИМОСЬ ОСТРІВЦЕМ

Дмитро Іванов

Світлана Короненко

Віктор Топілко

Надія КИР’ЯН
Фото Олесь ДМИТРЕНКА

До Міжнародного дня рідної мови ВУТ “Просвіта” ім. Т. Шевченка організувало урочистий вечір. Юрій Гнаткевич, народний депутат України, член Центрального правління “Просвіти”, відкрив урочистості, привітав усіх зі святом. Він сказав: “Можливо, нам так важко сьогодні в Україні, оскільки ми забули Слово Боже і не можемо повернутися до рідного слова, яке нам подарував Господь. 1991 року ми думали, що лише проголосимо незалежну Україну, і вона стане українською. На жаль, не сталося. Виявилось, що українці різні. На заході поневолювачі змінювалися: приходили і поляки, й австрійці, й росіяни — однак це зміцнювало національний дух. “Визволитель” у центрі й на сході був один і той самий. Зросійщення українців виявилось надто глибоким.

Соціальні проблеми нині найважливіші, але національні — найгостріші. Наприклад, у Луганську половина населення зараховує себе до українців, а там лише одна українська школа. У Києві понад 82 % українців, а 92 % заявили, що володіють українською мовою. Але коли йдеш містом, створюється враження, що українців мало. За десятиріччя правління Леоніда Кучми до влади прийшли олігархи. Вони кинули шалені гроші на захист російської мови. Є загроза, що українську націю поділять на дві.

Як колишній завідувач кафедри іноземних мов КПІ добре знаю, що треба шанувати всі мови, але найбільше любити свою”.

Відповідальний секретар ВУТ “Просвіта” ім. Т. Шевченка Микола Нестерчук висловив упевненість, що українська мова таки буде справжньою господинею в державі. Від імені Центрального правління “Просвіти” нагородив громадського діяча Євгена Гірника, сина Олексі Гірника, українського патріота з м. Калуша, який у ніч з 21 на 22 січня 1978 року спалив себе на могилі Т. Шевченка в Каневі на знак протесту проти політики зросійщення українців, і Віктора Набруска, президента Національної радіокомпанії України, медалями “Будівничий України”.

Віктор Набруско, дякуючи за нагороду, сказав: “Найбільша загроза для України — це те, що нині коїться у ЗМІ. Тішуся, що радіомовлення українське, але переймаюся тим, що нас називають острівцем. Ми ним не залишимося, а станемо великим материком”.

Ліга українських меценатів і Фонд ім. Олексі Гірника щороку присуджують премії ім. Олексі Гірника за “значні успіхи в національно-патріотичному вихованні дітей та молоді, прищеплення ім патріотичного ставлення до української мови”.

Виконавчий директор Ліги Михайло Слабошпицький вручив відзнаки цьогорічним лауреатам. Премії одержали Дмитро Іванов, письменник, головний редактор Чернігівської газети “Гарт”; Світлана Короненко, заступник директора Дирекції мистецьких програм Національної радіокомпанії України (радіоканал “Культура”); Віктор Набруско; Віктор Топілко, голова Всеукраїнського об’єднання “Чорнобиль-Допомога” (Донецьк); Лариса Масенко, професор, мовознавець; Василь Бабій, літератор з смт Богородчан Івано-Франківської області; Григорій Клочек, ректор Кіровоградського педагогічного університету ім. В. Винниченка.

Михайло Слабошпицький повідомив, що напередодні відвідали народну артистку України Нілу Крюкову, яка хворіє, вручили їй премію, і вона пообіцяла теж активніше долучитися до боротьби. Перший лауреат цієї премії Михайло Іщенко з Канева, який 1978 року як лікар мав зробити висновок про причину смерті Олексі Гірника на Чернечій горі, розповів: “Бережу біля серця ту запальничку, якою запалив себе Олексі Гірник. В архівах КДБ зберігаються протоколи допитів героя: “Нічого вам говорити не буду. Ви прийшли на нашу землю, ще й вимагаєте свідчень. Як говорив Тарас, розкуються незабаром заковані люди”. Ми такі виборили незалежність, але двоголовий коршак не хоче полишати наші простори. Треба всім братися за роботу і виконувати заповіт Олексі Гірника”.

Після урочистої частини відбувся творчий вечір заслуженої артистки України, заслуженої артистки

Молдови, Тетяни Негрій, присвячений 35-річчю творчої діяльності. Розпочала артистка із запальної пісні “Хлопці, підемо, боротися будемо, за Україну, за вільні права”, яка супроводжувалася бойовим гопаком, виконала українські народні, козацькі пісні, авторські. Співачка ще в кінці 80-х — на початку 90-х років виконувала пісні “Ще не вмерла Україна”, “Ой у лузі червона калина”, які співати в той час було небезпечно.

Її привітали представники українського козацтва та митці з Канади, США, Молдови, Львова, Корсуня-Шевченківського, Борисполя, інших міст. Полтавське крайове козацтво нагородило медаллю “За вірність Батьківщині” III ступеня, правління Фонду ім. П. Чубинського — орден П. Чубинського, іншими відзнаками. З привітанням виступили лауреати цьогорічного конкурсу “Куляник — 2008” (Одеса), зокрема, народний хор “Надія” Святошинського району Києва та народний хор “Калиновий цвіт” з села Гореничі Києво-Святошинського району під керівництвом Наталії Мороз, який цього дня отримав першу премію на фестивалі, присвяченому 170-річчю з дня народження П. Чубинського в Обухові. Гореничани показали частину весільного обряду “Барило”, який традиційно проводять у селах на Київщині.

Привітали ювілярку односельці з Петрушків, звідки Тетяна родом. Сільський голова Юрій Мальований виступив з вітальним словом, школярка Анастасія Мунтяну заспівала пісню.

Уже вкотре після таких вечорів непокоїть думка: чому такої краси не бачимо на телебаченні? Чому замість цього там показують різне закордонне сміття? І чи є в нас українська влада?

Євген Гірник вручає премію Вікторові Набруську

ТЕМА “КРУТИ”, ч. 5

Анна АКАТЬЄВА,
м. Ніжин

Щороку 29 січня минуле немов створює міжчасовий коридор, і дух героїчно загиблих патріотів повертається до нас, щоб розколикати і розбурхати нашу засинаючу пам'ять.

1918 рік, більшовицькі сили чисельністю близько 3 000 вояків під командуванням М. Муравйова прямували до Києва, керівництво Центральної Ради було беззахисним перед ворожим наступом, розв'язку можна було передбачити без оракула. Та ніхто не міг збагнути, звідки виник шалений опір, порив гарячих юних сердець, сповнених відвагою і любов'ю до рідної землі. Саме вони, горстка студентів і юнкерів, зміцнених єдиною метою і бажанням, ошелешили супротивника під Крутами, збили з пантелику, а головне — виграли трохи часу, що дав змогу українській дипломатії укласти договір у Бресті-Литовську і тим посвідчити на міжнародній арені Українську державність.

А ТИ МІГ БИ?

Вмерли в Новім Заповіті

Скільки ж їм було? Десь по 18 років, може, трохи менше або більше, весна лише привіталася з ними, а вони свідомо принесли її в жертву, так і не спізнавши.

Існує міф, що керманічі УНР змусили їх тримати оборону без будь-яких навичок і бойового оснащення. Насправді ж хлопці взяли за зброю добровільно і свідомо.

Бій під Крутами — це історичний факт, що поставив кому в літописі українських героїчних подвигів. Хтось може сказати, що 29 січня 1918 року — ганебна поразка і сором уряду УНР, хтось відстоює погляд, що це велика масштабна перемога. Як на мене, то можливе різне трактування. Звісно, у вузькому баченні нечисленний загін вщент розбили більшовицькі окупанти, але вивільнена енергія опору і патріотизму стала стимулом для пробудження національної віри і свідомості на по-

ління наперед. Окрім того, затримання війська Муравйова дало змогу зробити стратегічно важливі кроки УНР. Отож складно переоцінити значення мужності юнаків, що не були байдужими у відповідальний момент.

Коли вкотре перечитує історію далеких подій, охоплює дивне почуття: суміш гордості, подяки, захвату, страху. Страх виникає тоді, коли уява накладає на сьогодення кальку минулого. Чи зараз зголоситься хтось захищати Вітчизну, чи зможе потиснути руку смерті в ім'я свободи України? Мої міркування в пошуку відповіді постійно спотикаються на аргументах навколо короткого слова НІ. Прикро, хоч, відкинувши романтику ідеалізму, цілком виправдано.

А сторінка одного дня 1918 року знову повертає до єдиного: “А ти зміг би?”

Не знаю, чи змогла б поклати на шальки терезів жит-

тя, і щоб його переважила ідея самопожертви в ім'я Батьківщини. Не знаю, добре це чи погано, правильно чи неправильно, соромно чи ні. Єдине, що здається очевидним, — це тотальна зневіра у нинішній владі, у можливості хоч якось вплинути на ситуацію, у світлому завтра України, у слові патріотизм, що зараз не несе жодного смислового навантаження — це вже не стан душі, а просто інструмент маніпуляції. Коли зануритися ще глибше, зламати крихкий поверховий шар ілюзорної єдності, то виявиться, що справжньою господинею сердець стала байдужість, а заради байдужості безглуздо йти на жертви.

Історія закликає глядачів бути уважними, адже потік нашого життя — мов міфічний Янус, що має два обличчя: одне дивиться в минуле, інше в майбутнє. Але він повернеться, і тоді картинка втратить орієнтацію “вчоразавтра”. Історія повторюється. Мов педантичний учитель, вона акцентує увагу своїх недолугих учнів на частих помилках, а учні так і не навчаються їх уникати.

ПРОДОВЖЕННЯ ТЕМИ “СОБОРНІСТЬ”, ч. 4

«...ПО ПРАВДІ І ТІЛЬКИ ПО ПРАВДІ»

Володимир ПИЛИПЕНКО,
просвітянин, м. Бердянськ

*Ні, світла, світла, більш нічого!
Сим визволим сліпого брата:
Не буде суєсловить Бога,
Не стане вихваляти ката.*

П. Куліш

Колись майбутнє суспільство нашої рідної землі, наші нащадки зроблять, імовірно, кілька ключових висновків. Зокрема про те, що на початку ХХ ст. скоїлася трагедія. Перша світова війна призвела до бійні, падіння суспільної моралі, посіяла бездушність, бездумність, жах. А це найблагоприятніший ґрунт для розквіту брехні світових масштабів, яка до того часу вже добре визріла і чекала нагоди, і яка для задурювання світу прикрилася трьома “солодкими” гаслами: “мир народам”, “земля селянам” і “фабрики робітникам”. Згодом їх замінили на єдину безстрокову “солодош” — “вперед до комунізму”. Ідеться про комуністичну ідеологію та спутні їй.

Збагнувши загрози далекого минулого, наші правнуки філософськи зауважать, що людське суспільство самодостатнє, тож на будь-які загрози впливи обов'язково виробляє протидію, передусім перестороги. Далі, володіючи незбагненими для нас технологіями, нащадки звернуть увагу на те, що ми, духовно деформовані трагедіями ХХ століття, й досі, ось вже упродовж століття, не хочемо помічати.

Бо ще за 20 років до 1917-го, тобто 1897-го, ніби небесне провидіння застерігало народ України і все людство про безпеку організації життя держави за моделлю соціал-демократів і соціалістів: про концтабори, про державу-тюрму, про тотальний партійний догматизм, що спотворить людське життя, про нечувану диктаторську деспотію...

Провидіння застерігало через ще одного нашого пророка, який прийшов після Т. Г. Шевченка, через вуста і світлий розум... Тут хочу розповісти наступне.

Нещодавно, виступаючи перед учнями восьмих класів, я зупинився на цьому місці, що й зараз, і запитав у 15-літніх: хто цей пророк? Після кількасекундних роздумів раптом пролунала впевнена відповідь: “Іван Якович Франко”. То була дівчинка, яка сиділа за останньою партою. Так, це Франко застерігав нас і закликав жити “...по Правді і тільки по Правді”, доводив, що “...Правда спершу буде гіркою, але згодом стане солодкою спасительською людства”.

Наступний висновок нащадків стосуватиметься української еліти того часу. Вона, під найпильнішим імперським прицілом, піддається осліпленню, зачудуванню оманом, не матиме ні об'єктивних, ні суб'єктивних можливостей озирнутися на перестороги. Ось чому під Крутами були не досвідчені вояки, а героїчна юнь, українське військове обрешувалося ліченими тисячами.

Мабуть, майбутні дослідники жакнуть з тієї причини, що всі прогнозовані І. Франком трагедії здійснилися з надзвичайною точністю: деспотія, репресії, голодомори, табори, колгоспне кріпацтво тощо. До речі, слід зазначити, що ще 1959 р. Німецька соціалістична партія, найбільша у світі, цілковито відцуралася марксизму (про лєнінізм-сталінізм, цей азійський витвір, не йшлося). У січні 2006 р. ПАРЄ ухвалила резолюцію, якою закликала посткомуністичні країни провести кримінальне розслідування злочинів тоталітарних режимів.

І, нарешті, наші нащадки будуть здивовані й обурені тим, що в ХХІ столітті — в нашому з вами часі — є сліпі, які жалкують за радянським минулим, готові й надалі натирати до блиску пам'ятники Леніну, протидіяти відкриттям правди про Геноцид і оскверняють пам'ятні знаки жертвам Голодомору.

Але їхні серця зрадіють, відзначивши, що святі, славні події української історії все-таки повертаються до наших душ і зникає туман омани, а трапляється лише природний, який нас не осліплює, а український народ оспівав його в піснях “Туман яром, туман долиною” або “На долині туман”.

ПРОСИМО В ГАЗЕТИ ДОПОМОГИ

**ПРЕЗИДЕНТОВІ УКРАЇНИ
ЮЩЕНКУ В. А.
ПРЕМ'ЄР-МІНІСТРУ
ТИМОШЕНКО Ю. В.
ВЕРХОВНІЙ РАДІ**

**ВІДКРИТИЙ ЛИСТ
освітян і сільської інтелігенції
с. Устимівки
Васильківського району
Київської області**

Звертаємося до Вас із вимогою зупинити вбивство української культури — духовності українського народу, заборони його існування як самодостатньої нації поміж інших.

1. Кабінету Міністрів негайно скасувати постанову про зняття 60 % фінансування театрів, музеїв, архівів, заповідників і працівників культури.

2. Припинити практику закриття “малих” шкіл і скорочення гуртків за інтересами в усіх освітніх закладах.

3. Припинити розпродаж землі й усіх економічно вигідних підприємств заради “прої-

дання” та можливості ще більших прибутків сучасним несправедливим мільярдерам і мільйонерам.

4. Припинити цілеспрямовану практику знищення фермерів і малих підприємств.

5. Припинити насадження ідеології споживання, паразитизму, лицемірства, алкоголізму та розпусу через “приватизовані” ЗМІ.

6. Відмовитися від депутатської недоторканності, як це було обіцяно перед виборами. Забезпечити дієву можливість відкликання виборцями тих народних депутатів, які нічого не роблять для забезпечення незалежності держави та захисту її інтересів.

7. Забезпечити справедливі вибори через відкриті списки із зазначенням освіти, походження та майнового статусу всіх кандидатів. Обмежити агітацію представників нинішньої влади й опозиції — вас ми вже знаємо, чули й бачили — дайте почути інших!

8. Припинити хизуватися словом “розбудова” (бо це означає — “зруйнування”), і дати можливість українській нації БУДУВАТИ Україну. За зразком парламентаризму деяких країн ввести законодавчу норму: формування депутатського корпусу пропорційно до національного складу держави. Для цього повернути в документи (паспорт тощо) графу

“національність”, щоб видно було, хто буде незалежну Україну, а хто її руйнує.

9. Забезпечити надійну обороноздатність України. Вимагаємо негайно розробити й ухвалити закони “Про гарантування енергоінформаційної безпеки населення” та “Про гарантування екологічної безпеки всієї території України”.

Усім ворогам незалежності України, кажемо: наша воля й розум недоторканні! Геть чиновницьку сваволу і бюрократію! Заберіть усі свої зомбуючі програми! Поверніть людям свободу мислення, весь відібраний потенціал, ідіть у свій простір і час геть від нас!

Педагогічні працівники Устимівської ЗОШ І—ІІІ ступенів, представники сільської інтелігенції.

Г. Мельник, М. Гармаш, С. Коцупал, С. Рябчун, Л. Кравченко, Т. Вдовиченко, І. Микитенко, Л. Котенко, Т. Устименко, І. Бондаренко, В. Клопенко, Н. Бондаренко, Л. Банацька, В. Нестеренко, Г. Нестеренко, Л. Куценко, М. Руцінський, С. Нестеренко, В. Трухан, В. Прутенко, С. Курмаз, О. Литвинська, В. Прутенко, Н. Гордійчук, М. Саенко, В. Нестеренко, Р. Лещенко, О. Поліщук, М. Янченко, В. Варченко, А. Педько

КОМПАРТІЯ: «ЧЕМОДАН, ВОКЗАЛ, РОСІЯ»

ПРОДОВЖЕННЯ ТЕМИ “ТРЕТЯ ПАРТІЯ: ОДНОЗНАЧНО ЗАЙВІ”, ч. 5

Петро АНТОНЕНКО
Фото автора

Ні, такі ж злодійкуватість у комуністів у натурі. Починаючи ще з жовтневого перевороту, коли більшовики викрали у демократичних партій гарні соціальні гасла, під якими й проскочили до влади. Далі довго й нудно переповідали всю їхню “історію з географією”.

Переїждімо одразу до сьогодення. 23 лютого чи то комуністи прагнули відзначити річницю створення Радянської армії в більшовицькій Росії, що досі чомусь в Україні відзначається як день захисника Вітчизни, чи згадали про день народження Віктора Ющенка. Але свою акцію вони гучно провели саме цього дня на Майдані Незалежності. Щодо злодійкуватості: навіть назву акції лєнінці вирішили вкрати за добре відомого в Україні гасла антикомуністичного спрямування: “Чемодан. Вокзал. Росія”. У цьому гаслі комуністи замінили Росію на Америку, а щоб не подумали, що це вони туди збираються, вказали, кому пропонують, — Президентові України. Зняли з гасла й вокзал, бо поїзди туди не ходять, та й швидше їм хочеться позбутися глави держави, тому пропонують йому літак. Навіть притягли якийсь списаний на Майдан. Але залишили ключове слово гасла: “чемодан”. Навіть поставили її, цю валізу, тут на асфальті. І запросили учасників свого мітингу кидати в

неї гроші на авіабілет Президентів. А ще в скляний ящик поруч.

Сумна була картина, навіть попри бадьорі комсомольські пісні Кобзона, що линули з динаміка. Ось перед самою сценою — літня змарніла жіночка. Їй при мені організатори мітингу увірнули в руку два прапорці — Компартії й Росії. Цій жіночці вже розповіли, хто винен

у її злиднях, адже вона, як і подібні до неї, таки прийшла сюди, на мітинг, і сподівається, що саме тут почнеться її нове заможне життя. Їй патетично розкажуть про це ще красномовні оратори з натренованими на мітингах і в парламенті голосами. Розкажуть, що всі її злидні від того, що “розвалили” Радянський Союз, що Україною керують націоналісти, які прагнуть відірвати її від “матушки-Росії”, а головний націоналіст — президент, який говорить про українську історію, про соборну незалежну державу.

Як, якими словами розтлумачити цій жіночці й мільйонам таких, як вона, що першим націоналістом мав би бути навіть той комуніст, який стоїть поруч, на мітингу, якби він був справжнім, а не “інтернаціональним” патріотом своєї землі. Що далеко ще у нашій державі до справді національної влади, що у цих мітингувальників, парадоксально, але закономірно знайдуться союзники і в найближчому оточенні Президента, і серед його соратників з Майдану. Союзники “потаємні”, але всім відомі. Ті, хто волів би справді відіслати якнайбільше нас, українців, з такими облупленими “чемоданами” на закордонні заробітки, в чужоземні холопи.

Прикро, звичайно, що комуністам є на чому жирувати: на безладі в країні, на чварах у владній еліті. Залишається сподіватися, що це колись таки мине. І тоді організаторам, ляльководам таких комуністичних мітингів, знадобляться їхні “чемодани”, які у них давно вже налаштовані й напактовані. До речі, декому з утікачів у ту ж російську “матушку” вони вже й знадобилися.

Степан БОЙКО,
просвітянин,
м. Івано-Франківськ

Василь Мороз, мешканець села Саджави Богородчанського району, що на Івано-Франківщині, за час незалежної України з допомогою просвітян розбудував музей етнографії й побуту села і зібрав понад 12 тисяч експонатів. На Всеукраїнському конкурсі музейних працівників його нагородили дипломом лауреата. Проводили конкурс Міжнародний благодійний фонд “Україна-3000” та Український центр розвитку музейної справи. “Це мені подяка до 140-річчя заснування “Просвіти” і 16-річчя відродження осередку в селі”, — сказав В. Мороз.

Василь Іванович 20 років збирав надбання історії, культури, народного мистецтва рідного села,

щоб пізнавати свою минувшину і вчитися на ній могло не одне покоління саджавців.

ЗБИРАЧ І ОХОРОНЕЦЬ МИНУВШИНИ

Перші експонати потрапили до музею зі... смітників, куди селяни викидали старі речі. Дещо Василь Іванович розшукав удома, дещо дали сусіди. Звернувся із проханням до колег-учителів, учнів. Так назбирав понад сотню речей.

Сьогодні в музеї дев'ять просторих залів, близько чотирьох тисяч експонатів. Їх поділено на 29 основних експозицій, разом з підрозділами їх налічується 45. Це історія назви села, перші поселенці, знаряддя праці, предмети побуту; буденний, святковий та весільний одяг різних часів; мисливство та рибальство; розмаїтий світ вишивки; розвиток освіти й культури в селі — словом, усе, чим жила Саджава і саджавці впродовж майже шести сотень літ.

В експозиції “Просвіта” вчора і сьогодні” йдеться про будівництво народної школи, церкви, будинку “Просвіти” з читальнею. Відтворено розповіді про сільський та церковний хори, драматичний гурток, традиції просвітян, спортивне життя селян, патріотичне виховання молоді, участь односельців в українських визвольних змаганнях, розповіді про вшанування героїв і розбудову незалежної соборної України.

Серед багатьох цікавих речей у музеї є унікальні, наприклад різблений дерев'яний хрест 1516 року. Такі хрести селяни кріпили над вікнами, молилися до них і як безцінну сімейну реліквію передавали з покоління в покоління. Або двері 1840 року, зроблені без жодного

цвяка; дитяча колиска 1900 року, корито кінця XVIII століття; вишивані рушники, яким понад сто років тощо.

Багато разів В. Морозові пропонували продати раритетні експонати. Відповідав: “Та ти що, чоловіче, мені ж люди все безплатно віддали, тут майже на кожному експонаті ім'я його власника написано, а ти смієш торгуватися”.

Для Василя Івановича кожен відвідувач — найдорожчий гість. А побувало тут за роки існування музею понад 12 тисяч. У музеї зібрано багатий матеріал, який використовують на уроках мови, літератури, географії, історії, народознавства. Недаремно йому кілька років тому присвоєно звання народного, а 2008-го — найкращого в Україні.

ЧЕРВОНІ КЕТЯГИ КАЛИНИ

Алла ГЛЕМБОЦЬКА,
Борова—Веприк, Фастівський район,
Київська область
Фото автора

Першу роботу — янгола — Оля вишила хрестиком на подушечці у четвертому класі й присвятила мамі Євгенії Саківні. Довго берегла ту подушечку мама, наставляючи доню: “Сорочку чи рушник вишивати-меш — доклади ще й душевного тепла, щоб люди про тебе пам'ятали”.

Матері нема вже давно, а як тільки бере просвітянка із села Борова Ольга Михайличенко мамине шитво до рук, згадає її слова.

Час неблаганний, тож і не зогляділася майстриня, як онуки повиростали. Здається, нещодавно Оля й Володя ще студентами були... А як святкували її ювілей, стільки теплих слів і щирих побажань почула, стільки подарунків отримала. Та найбільше зраділа невеличкий серветочці, яку вишив онук. Вручав Володя той дарунок, а в пам'яті Ольги Іванівни ожило далеке минуле. Розчулилася жінка: крадькома витерла непрохану сльозу, що обпекла шок.

— Радію і плачу тому, що онук обрав її вишитими червоними кетягами калини, що нагадали мені нелегке минуле, — каже Ольга Іванівна. — Саме такі ще зовсім молодю й потайки вишивала у невеличких таборах...

Про те, як “заробила каторгу”, не раз переповідала рідним, знайомим та землякам. Було те в роки

німецької окупації. Якось брат Володя Косовський приніс вірш фастівського поета Андрія Кравця-Кравченка “Ніченька”. Вихований у родині політ'язня тридцятих років, який загинув на Колимі, Андрій у свої шістнадцять життя розумів не по-сталінськи, та й громадянської позиції борця за свободу не приховував у віршах:

*Крові української
море бездоннее
П'ють, та не вип'ють усе.
Сталін в Сибір гнав
батьків мільйонами,
Гітлер — до рейху везе.*

“Ніченька” стала першою листівкою на Фастівщині, яку потайки наспівували, переповідали. Оля за порадою брата передрукувала її на машинці. Через рік, 1944-го, коли вже вигнали з Київщини німців, хтось таки доніс на Ольгу. Вирок влади був жорстоким: 11 років заслання за “намагання підризу єдиного і неділимого Союзу”. Заслали й брата Володимира Косовського, щоправда, на рік більше неволі додали. Коли влада змінилася, про них із Володею зняли фільм “Брат-невільник, невільниця-сестра”.

— Доля Андрія Кравця-Кравченка була надто жорстокою, — пригадує Ольга Іванівна. — Куля з німецького парабелума застрягла у нього в попереку. Двадцять один день промучився паралізований юнак — до самої смерті...

Доки Оля спізнавала жахи катівень Заполяр'я, її мати, колгоспниця Євгенія Саківна, мало не щотижня носила на пошту листи до

“батька народів — Сталіна” з єдиним проханням: виправдати невинних дітей. Та жодної відповіді так і не отримала. Не дочекалася й дітей із далекої Півночі.

— Якби не шитво, не уявляю, як би там, у неволі, вижила, — згадує Ольга Іванівна. — Здається, усі приниження й поневірення забувалися, коли торкалися пальці голочки-розрадничі. Скільки сорочок, рушників вигаптувала! А ось калину не можна було вишивати. “Ето — націоналістическій кустарнік”, — гідким рефреном лунали слова наглядча. Неодноразово застерігали, що можуть додати тюремної темноти не на один день та ніч, якщо торкнеться рука полотна й вишиватиму калинове гроно. І все-таки потайки між квітками, як могла, ховала червоні кетяги калини. А як жити вдалині від рідної хати без калини?

Ольга Михайличенко пишається, що доля подарувала їй хорошого й вірного чоловіка, який був помічником і порадиником. І дітьми задоволена — виховані, чемні. Син, до речі, так і залишився жити у Воркуті. Він — шахтар, чоловік заслужений, нагороджений орденами Шахтарської Слави. Дочка із зятем закінчили політехнічний інститут, та й онук Володя тягнеться до інженерної справи.

Про майстриню Ольгу Михайличенко та її родину зняли ще один документальний фільм, “Сорочка-вишиванка”, а в Києві, Веприку, селищі Борова неодноразово демонстрували її роботи.

— Чимало літ я передавала знання учням школи мистецтв селища Борова, звідси й вийшла на пенсію, — каже Ольга Іванівна.

Мешкає майстриня в селищі Борова, неподалік Веприка, де жив її брат, відомий поет-просвітянин, публіцист і краєзнавець Володимир Косовський. Заслужила пошану, радіє, що чимало дітей і нині цікавляться її калиновими візерунками, не байдужі до рідного мистецтва, до народної творчості. А ще, каже Ольга Іванівна, навідується, не обминають рідної школи.

Щедра душею майстриня не приховує мистецьких секретів. Як віднайде новинку — покаже дітям, знайомим. Хрестик, гладь, рішеть, філейна вишивка, мережка чи білим по білому — все виходить у неї витончено й філігранно.

— Вишивка — як поезія, яку безмежно люблю, — каже Ольга Іванівна.

Тягнуться до неї, мов молоді пагони, односельці, знайомі, учні.

— Нехай переймають молоді наше рідне, — додає Ольга Михайличенко, — а потім дітям своїм у спадок ті знання передадуть.

Анатолій ТУРКЕНЯ,
Чернігівська обл.
Фото автора

Традиційно освіта належить до “витратної” сфери суспільства. Проте освіта — це прихований скарб, який обов'язково виявить себе в майбутньому. Головний її результат — підвищення якості людського потенціалу. Виняткову роль у підготовці кадрів належного кваліфікаційного рівня відведено національній системі освіти. Цьому все свідоме життя присвятила Катерина Романенко, вчителька вишивання, української мови та літератури київської школи-інтернату № 26.

Пані Катерина пишається тим, що пам'ятає своє коріння й береже неочіненні скарби, завдяки яким залишилися українкою, — народну пісню і рідну українську мову, яку вивчала в університеті ім. Т. Г. Шевченка.

Народилася Катерина Романенко на хуторі Мала Доч Борзнянського району на Чернігівщині. І нині захоплюється українською художньою вишивкою, пам'ятає традиційне поліське вишивання, намагається допомогти тим, хто захоплюється рукоділлям. У неї є рушники із зображенням Тараса Шевченка, вишивки за мотивами його невмирущих творів: “Учітеся, читайте”, “Ну, що б здавалося слова...”, “У нашій раї на землі...”, “Думи мої, думи мої...”, вишитий синіми та жовтими нитками текст “Заповіту”...

“Народилася я біля гетьманської столиці Батурина, — розповідає пані Катерина. — Понад 40 років передавала любов до рідного слова дітям. Завжди розмовляла лише українською — і всі розуміли. Навіть дехто з “общепонятного” переходив на українську. Але важко бути в Україні українкою. Іноді доводиться терпіти образи чиновників... Адаже те, що діється вже впродовж кількох років на державному рівні з українською мовою, — цілеспрямовано-

БУТИ УКРАЇНКОЮ НЕПРОСТО

ваний геноцид. До болю у серці щодня відчуваю новітнє зросійщення України, відверту наругу над її духовним скарбом — мовою. Це — небезпечна загроза для існування нашої державності. Адже народ, що з гордістю називає себе українським, дозволяє образи: “малорос”, “первертень”, “покруч”...

Із сумом згадую екскурсію для учнів 9 класу, про яку заздалегідь домовилася в Національному заповіднику “Софія Київська”. Екскурсовод категорично заявив: “Говорить буду на русском языке”. Довелося йому нагадати, що Україна — вільна, незалежна, самостійна, соборна держава. У відповідь прозвучало: “Етой мови я не знаю. А така учительниця нічому хорошему не может научить”.

Це була історія з обміном радянського паспорту на український, в якому не вказано національності. Тривалий час не хотіла брати такий документ. Настирливо домагалася, щоб російською мовою (теж наруга) моє ім'я Катерина було відтворено без літери “є”.

Паспортниця категорично відмовилася зробити такий запис і відіслала мене до паспортного столу. Там доводжу про існування імені Катерина в російській мові, посилавшись на російських класиків. Пред'явила своє свідоцтво про народження. Та вперті русифікатори не здаються: “А какая разница? Мы ж поменяем имя”. “Схожі до вас уже раз спотворили його без моєї згоди, а тепер я вже поверну його таким, яким мене нарекли батьки”. “Ну і націоналістка!” — гнівно-презирливо кинула чиновниця мені вслід. Уже біля дверей я твердо заявила: “Так, я націоналістка, але вас мені жаль. Ви ж перекотиполе. Проте запишете моє ім'я так, як потрібно, — Катерина”.

В Інституті мовознавства видали довідку про те, як записати моє українське ім'я російською мовою. Тож маю безнаціональний паспорт, зате зі справжнім українським іменем.

У перші роки незалежності до мене зверталось багато старшокласників з російськомовних шкіл, щоб опанувати державну мову на рівні середньої школи. Абітурієнтка Вікторія Медведєва, що до 10 класу навчалася в Тюмені, зуміла за півроку вивчити українську й успішно склала іспит до ВНЗ.

На часі бити на сполох — рідну мову не можна зневажати. Саме з мови починається людина”.

А ГОЛОСОВИЙ СУПРОВІД — РОСІЙСЬКОЮ

Ігор САЄНКО,
м. Луганськ

Я неодноразово стикався з людьми, які спілкуються українською мовою лише з українськомовними співрозмовниками. Одні послуговуються нею у власній оселі, спілкуючись з однопоміччями, переходячи на російську мову під час спілкування з рештою людей. Але існують й інші українські “патріоти”, у яких члени їхніх родин (дружини, чоловіки, діти) не спроможні вимовити українською мовою двох речень або й жодного слова. Неодноразово бачив таких українських “патріотів” на керівних посадах обласного та міського рівнів, в українських громадських організаціях і націонал-демократичних партіях. Траплялися навіть випадки, коли ці люди прилюдно начебто змагалися за українську мову, а

дітей та онуків віддавали до школи навчатися російською мовою, хоч у Луганську є кілька українських шкіл і мережа українських класів у російських школах.

Таких людей давно вже називаю “професійними патріотами”. Для них українська мова та український патріотизм — засіб заробляння грошей та здобуття посади. Та нещодавно я зрозумів, що таких “професійних патріотів” ніколи не бракувало ні в уряді, ні у Верховній Раді України.

Що ж мене спонукало зробити такі висновки? Лише протягом кількох останніх років моя родина спромоглася придбати собі комп’ютер і сучасну побутову техніку. Купуючи ці речі, був приголомшений. Усі панелі управління, дисплеї та програмне забезпечення російськомовні або англійськомовні. Отже, український споживач цих товарів

мусить послуговуватись іноземною мовою.

Від початку 1990-х яких тільки українських “патріотів” — від націонал-демократів до націоналістів — ми не бачили обранцями у Верховній Раді України та на високих державних посадах! І невідомо, чи мали сучасних комп’ютерів, телевізорів, холодильників, радіотелефонів, фотоапаратів, відеореєстраторів, автоматичних пральних машин, мікрохвильових печей та інших приладів у своїх оселях 10 або й 15 років тому? У це не повірю! А якщо мали, то чому не били на сполох, не намагалися змінити це ганебне становище? Чого тільки вони не вимагали за ці роки, за що чи кого не боролися, через що не сварилися, але жодного разу, від жодного з них не чув вимоги зробити українську мову комп’ютерів і побутової техніки у житті українців.

Та можна здибати й витонченішу облуду “професійних патріотів”, що перебувають на різноманітних державних посадах і дають найрізноманітніші дозволи та погодження. Понад місяць тому ми придбали радіотелефон. В інструкції з користування передбачено можливість вибору мови дисплея, що мене дуже втішило. Обрати можна було між англійською, російською та українською мовами. Але коли я зробив вибір на користь української мови, то побачив, що крім кількох українських слів на дисплеї у роботі радіотелефона нічого українського не з’явилося. Я не зміг записати українською мовою імені до телефонної книги, бо мова набору була російська. Крім цього, голосовий супровід у радіотелефоні лунав російською мовою. Я почав вивчати інструкцію докладніше. В одному з розділів записано: “голосовий супровід тільки російською мовою”, а в іншому — “телефонний номер буде оголошено тільки російською мовою”.

Ось такий вибір мови. Прикро на душі!

У ХМЕЛЬНИЦЬКОМУ — ІДИ В НАРОДНИЙ ДІМ

Тетяна ДУПЛЯК,
член правління міського об’єднання ВУТ “Просвіта” ім. Т. Шевченка, завідувач інформаційно-методичного кабінету управління освіти, м. Хмельницький

Правління Хмельницького міського об’єднання ВУТ “Просвіта” імені Тараса Шевченка спільно з управлінням освіти Хмельницької міської ради про-

вело заходи з нагоди Міжнародного дня рідної мови та 20-ліття заснування Товариства української мови ім. Т. Шевченка.

У читальні Народного дому “Просвіти” діє виставка “У чужому слові людина чужа собі”, з якою вже ознайомилися вчителі шкіл № 25 та № 22 обласного центру. Саме ці школи носять імена Івана Огієнка й Олега Ольжича. Тому відповідальний секретар Товариства Тетяна

Мосійчук увагу вчителів звернула на життєвий і творчий шлях цих достойників, наголосивши, що саме вони — приклад для наслідування сучасної учнівської молоді.

Увазі вчителів було запропоновано фільми “Терновий вінець Івана Огієнка”, а вчителі ЗОШ № 22 переглянули фільм “Ольжич — великий син України” з архіву Народного дому “Просвіти”.

Голова правління міського об’єднання ВУТ “Просвіта” Зоя Діденко подарувала ЗОШ № 25 прижиттєве видання журналу “Віра і Культура” Івана Огієнка та його знамениту книжку “Тарас Шевченко” з видавничого проекту М. Тимошика “Записані в воротах”. ЗОШ № 22 отримала в подарунок фільм про Олега Ольжича і збірку його творів.

Як завжди, особливе захоплення викликала у вчителів експозиція “Українська родина”, Музей діяльності Комітету споріднених міст і міжнародних зв’язків і доброзичлива атмосфера Народного дому “Просвіти”.

Володимир МОЛОДИКО,
м. Радомишль
Житомирської обл.

— Для того, щоб жити нам у справжній і могутній Україні, потрібно зрозуміти одне — все починається з мови, — зазначив голова Радомишльського районного об’єднання товариства “Просвіта” Віктор Міхненко. — А тому наше об’єднання підтримує і заохочує тих, хто працює на ниві відродження української мови.

Традиційним у Радомишлі став конкурс учнівської творчості “Шевченко в моєму серці”, що проходить щороку до Шевченківських днів. Кількість його учасників і рівень робіт рік у рік зростає. Про це свідчить той факт, що торік переможці районного конкурсу були серед переможців і на всеукраїнському рівні.

ПРОСВІТЯНСЬКІ БУДНІ

У полі зору радомишльської “Просвіти” — популяризація і підтримка української книги і книговидавництва. У переліку добрих справ у цій царині — презентації, читацькі конференції, поповнення фондів місцевих бібліотек.

Активно підтримали радомишляни й чудову ініціативу “Просвіти”, об’єднавши для України, — збирання коштів на Кобзареву церкву. Актив осередку випустив листівку і просто пішов до людей — на підприємства, в установи. Тож учасників акції помітно додалося.

Ще один напрям роботи радомишльських просвітян — відновлення історичної правди. Завдяки їм зібрано свідчення очевидців і з’явилась низка пуб-

лікацій та повідомлень у місцевих ЗМІ про голодомори, репресії, діяльність УПА, українські повстанські загони 1920-х років. За ініціативою “Просвіти” у Радомишлі відкрито пам’ятний знак “Борцям за волю України”. Задовго до офіційного проголошення тут на місцевому рівні започатковано відзначення Дня національного прапора. Радіємо, що за президентства В. Ющенка зусилля “Просвіти” на цій ниві нарешті здобули державну підтримку.

Радомишльські просвітяни планують свої дії так, щоб не повторювати або доповнювати офіційні заходи. Тому прагнуть порушувати й висвітлювати проблеми, які не перебувають у полі зору влади, звертати її увагу на не-

гаразди та прорахунки в духовній, культурологічній чи мовній сферах.

Діячів і прихильників “Просвіти” називають просвітянами. Доречно було б уживати щодо них і слово просвітитель, бо вони несуть народове знання і культуру, оберігають та пропагують мову і традиції.

Те, що зусилля радомишльських просвітителів не минають марно, засвідчив інтерес, який виявили до просвітянського руху школярі на конференції. Вони презентували дві шкільні газети: “Слово “Просвіти” (!) Потіївської школи і “Шкільну газету” Мало-рацької. Чільне місце в них відведено саме пропагуванню ідей і принципів, що їх сповідує “Просвіта”.

ДОКИ Ж ПРИПЛАКУВАТИ?

Луїза ЧУМАК,
с. Шарівка Ярмолинецького району
Хмельницької обл.

Добрий день, шановна редакціє! І знову “Слово Просвіти” болюче пише про функціонування української мови в Україні. Уже 18-й рік ми плачемося, зокрема, по радіо. Завжди з нетерпінням чекала “20 хвилин з Володимиром Яворівським”. А потім злість розбірає: “А чому це депутат Яворівський з іншими патріотами дозволяє виступати комусь у Верховній Раді недержавною мовою?! Чому допускають у парламент людей, що не володіють державною мовою або володіють, як, наприклад, П. Симоненко, а до народу України із зали ВР звертається російською? Невже немає засобів впливу на таких депутатів, щоб вони поважали український народ і землю, на якій живуть? Чи є у світі ще яка країна, де народні обранці гребували б державною мовою?

Я конотопчанка з глибоким корінням, українка. Та моя мама 1944 року віддала мене до російської школи. Далі навчалася у Київському медінституті, де тільки чотири професори читали лекції українською, а всі практичні заняття вели російською мовою. 25 років читала педіатрію російською в Конотопському медучилищі. Зі здобуттям Україною незалежності однією з перших перейшла на викладання свого предмета українською. Передплатила журнали “Київ”, “Україна”, газету “Літературна Україна” — шліфувала свою мову з учнями, колегами, спілкувалася українською. Разом з однодумцями була фундатором Товариства української мови в Конотопі, головою “Просвіти”. У березні виповниться 20 років нашій Конотопській “Просвіті”. І весь час непокоїло питання: “Хто навчить українських дітей української мови?” З ним зверталася до трьох міністрів освіти і науки. Відповіді гарні, а результату жодного. В українських школах — застигла російська мова.

Не на високому рівні й національно-патріотичне виховання. Впевнена, що тут недоробка Міністерства освіти і науки.

Просвітяни! Візьмімося всі разом за національно-патріотичне виховання під гаслом “Українською розмовляти престижно!”

ШЕВЧЕНКІВСЬКІ ЧИТАННЯ ДЛЯ ДЕРЖСЛУЖБОВЦІВ

Олег ОЛЕКСЮК,
голова Херсонського обласного об’єднання ВУТ “Просвіта” ім. Т. Шевченка

Третій рік поспіль 22 числа щомісяця у Херсоні напроти пам’ятника Шевченку відбувається дійство, яке з кожним місяцем здобуває якнайбільшу підтримку молодих літераторів, музикантів і співаків області. Поети читають власні твори, співаки виконують сучасні й українські народні пісні, читці зі шкіл декламують твори Великого Кобзаря. Тож 22 січня, у День Соборності України, на площі Шевченка вирувало справжнє свято українського мистецтва. Молоді поети Наталія Кудрявченко (с.м. Білозерка), Катерина Кривко (с. Чулаківка Голопристанського району), Вадим Лубчак (с.м. Високопілля), Олена Кучерява (с. Чкалове Нововоронцовського району) читали власні патріотичні поезії. Лауреати міжнародних конкурсів вокалістів херсонці Анжеліка Першанова і Анастасія Лебедєва зачарували співом учнів загальноосвітніх шкіл № 32 та 52 й активістів політичних та громадських організацій, які залишилися після церемонії покладання квітів до погруддя Т. Шевченка.

Але держслужбовці стояли осторонь. Тож і виникла ідея провести наступні Шевченківські читання саме за їхньою участю. Вірю, що і голова обласної державної адміністрації Б. Сіленков, і начальники управлінь обласної державної адміністрації, й керівники відомств, і рядові держслужбовці дуже хотіли б продемонструвати підтримку акції вшанування Тараса Шевченка. Та не було нагоди. Тому 9 березня запрошуємо держслужбовців області та посадовців місцевого самоврядування взяти участь у Шевченківських читаннях і стати прикладом для молодшого покоління, як слід із Шевченковим словом торувати шлях до утвердження української державності на теренах Таврії.

Тож усіх, хто не цурається ідей Тараса Григоровича Шевченка, запрошуємо підтримати держслужбовців рідного краю. Положення про конкурс читців уже подано на розгляд до обласної державної адміністрації.